

לישועתך קוינו כל היום

דברי חכמה ומוסר

להתעורר ולעורר לחיזוק החובה היסודית של "דרישת ציון בבנינה והציפייה לישועה"
הנאמרים מידי שבוע ב"ועד חיזוק" בכולל הליכות משה

גליון מס' 5

בס"ד

בפתח הגיליון

תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי,
אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.
(תהילים קל"ז)

החובה של "ציפית לישועה" מוטלת על כל איש ישראל, והיא אינה מצוה פרטית ומסוימת בעלמא, אלא מצוה כללית ויסודית הנדרשת להיות מרכזית מאד במשך כל שלבי מהלך חייו של כל יהודי, ומבואר בגמ' (שבת ל"א), שעל חובה זו עתיד כל איש ישראל להיתבע בתחילת דינו בבואו לעולם העליון, וזה מלמדינו עד כמה חובה זו עיקרית ומהותית.

חובה זו נהגה בכל הדורות כולם, ואף בדורו של שלמה המלך שהיו ישראל בתפארתם, משום שאף אז עדיין חיכו לגילוי מלכותו יתברך בביאת משיח צדקינו, אבל מזמן שחרב ביהמ"ק בעוה"ר קיבלה חובה זו חומר ותוקף לאין ערוך, כיון שהשכינה הסתלקה מעימנו והקב"ה מסתיר פניו מעמו ישראל, וביותר שהקב"ה ברוב אהבתו לישראל נוהג בהנהגה שכביכול גם הוא יתברך שרוי בגלות, ולכן נדרש להתעצם ברגשות הצער והאבל עם הכמיהה והכסופין להשבת שכינתו יתברך עלינו בציון. ועל כן חז"ל הקדושים והקדמונים תיקנו הרבה הנהגות של חיובים ואזהרות במשך כל ימות השנה לעורר את דרישת ציון ובנינה, וכמבואר בתהילים (קל"ז) "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

והנה, נראים הדברים כי בתקופות האחרונות חלה ירידה ניכרת בקיום החובה היסודית הזאת, וא"א לומר שזהו המצב כבר במשך כמה דורות, כיון שידוע ומפורסם שההפך הנכון, שהרי עד התקופות האחרונות היה שגור על הלשון דברי הציפייה לגאולה השלימה ולביאת משיח צדקינו, אלו היו דברי סיוע קבועים לכל דרשה וכיו"ב, והיה שגור בפי כל בהרבה הזדמנויות. ואמנם נכון שגם שאר חובות הלבבות צריכים חיזוק רב, אבל לכל הפחות בקרב בני התורה מבקשי ה' זוכים הענינים הטעונים חיזוק לשימת לב עבודה והתעוררות, עכ"פ בשיעור מסוים, אבל העניין היסודי והמרכזי הזה לפעמים אינו זוכה ליחס הבסיסי ביותר גם בקרב אלו שהם מבני התורה מבקשי ה'.

ובתקופה האחרונה בעקבות ריבוי צרות הכלל והפרט, באסונות נוראים ומחרידים המזעזעים כל לב, התעוררו כמה מהאברכים שליט"א להשתדל להתעורר ולעורר לחיזוק החובה היסודית הזאת, ובס"ד גדולה התייסדו וועדים שונים בתוכם עשרות אברכים מסלתה ושמונה, אשר מתאספים מידי שבוע לזמן קצוב ובמקום קבוע, ואחד מבני התבורה [בתורנות] מוסר דברים קצרים בבירור וחיזוק אלו הענינים, ומידי פעם הועד נמסר ע"י א' הרבנים אשר ידם רב להם באלו הענינים, ואין לשער גדול התועלת שיש מקיים וועדים אלו לחיזוק הרגש הלב, ולהחיות באופן מוחש את הציפייה לגאולה השלימה, וזה ע"י השקעה מועטת של פעם בשבוע לכרבע שעה או פחות מכך.

חשוב לציון, כי הרעיון של קיום וועדים לחיזוק במתכונת כזו הוא טוב ויפה לחיזוק בכלל עניני עבודת ה' חובות המעשים וחובות הלבבות, ואפשר לגוון בנושאים כשתקופה מקיימים סדרה בעניין אחד ובתקופה הבאה בעניין אחר וכל כיו"ב, ובעה"כ בתקופה זו [מחודש סיון פא'] היתה ההתעוררות לקיום הועדים בחיזוק החובה היסודית של הציפייה לישועה והדרישה לציון בבנינה, מחמת החסר הניכר שיש בתחום זה יותר מבשאר התחומים בקרב עובדי ה'.

כשהגיע דבר ההתעוררות המיוחדת הזאת לפני כמה מגדולי הרבנים שליט"א, הם ראו צורך לכתוב מכתבים מיוחדים ונדירים לחיזוק התעוררות חשובה זו, וכפי שיובאו בהמשך הגיליון.

ויהי רצון שנזכה שיתקיים בנו מאמר חז"ל (ילקוט איכה) "יש דור שמצפים למלכותי מיד הם נגאלים", ברחמים רבים.

יש דור שמצפים למלכותי מיד נגאלים" (ילקוט איכה)

א. הציפייה לישועת ה' בגאולה השלימה, בנחמת ציון ובבניין ירושלים ברחמים רבים, היא חובה רבה ויסודית וזכות עצומה, כמפורש בנביאים, ובכתובים, ובהרבה דברי חז"ל, וכמה תקנות של חיובים ואיסורים תיקנו לנו חז"ל במשך כל השנה כולה.

ב. ההתחזקות בציפייה לישועת ה', היא סיבה לזרז ולהחיש את הגאולה השלימה, וכדאיתא בילקוט איכה "יש דור שהוא מצפה למלכותי מיד הם נגאלים", וכפי שידוע בזה ממרן החפץ חיים זצוק"ל.

ג. החסרון בציפייה לישועת ה' השלימה ובדרישה לציון בבנינה, יש בה סיבה לעיכוב הגאולה חס וחלילה, וכדברי חז"ל על המקרא בהושע סוף פרק ג' (מובא ברש"י שם), "תנא משום רבי שמעון בן יוחאי וכו' אמר רבי שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן, אחר ישו בו בני ישראל ובקשו את ה' זו מלכות שמים, ואת דוד מלכם כמשמעו, ופחדו אל ה' ואל טובו זה בית המקדש".

ד. על פי המפורש בחז"ל, אנו נמצאים עמוק בתוך תקופת העיקבתא דמשיחא, אבל מאחר שאין איתנו נביא ולא איתנו יודע עד מה, על כן אין עסקינו בחישוב קיצין והדומה לזה.

ה. עסקינו הוא, להתחזק ברגשות האבילות והצער על חורבן ביהמ"ק צער השכינה וצער כנסת ישראל, ובדרישת ציון בבנינה ובתפארתה, ובאמונה והביטחון והציפייה לישועה בגאולה השלימה במהרה בימינו.

ו. ידועים דברי היעב"ץ אשר כתב [דיני ת"ב חלון ו' טז'], "אלמלא לא היה אלא עון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי די להאריך גלותנו והיא בעיני הסבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות בכל מקומות פזורנו על צווארנו נרדפנו לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותנו ענינו ומרודנו לפי שיצא האבל הלז מלבנו...", ויעו"ש ע"ד.

ויהי רצון, שנזכה להיות מהמתאבלים על חורבן ירושלים בכל לב, ומהמתחזקים תמיד בדרישת ציון באמת, ונזכה בקרוב לראות בשמחתה ברחמים רבים.

מכתב קודש

מדבינו הגדול מדרן ראש הישיבה שליט"א

לחיזוק קיום הוועדים להתעורר ולעודד ב'חובות הלבבות ותיקון המעשים'
 ובפרט בחיזוק החובה היסודית של "דרישת ציון בבנינה והצפייה לישועה"

י. גרשון אדלשטיין

ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד 25-01-2025

מה טוב הדבר אשר בני תורה יקרים הבינם מדעם, והתעוררו להתחזק בצוותא בעניי חובת
 הלבבות ותיקון המעשים, להתבונן ולידע מה הוא הטוב האמתי, וגם מתחזקים הם בענין צפיה
 לישועה, אשר הוא מהשאלות ששואלין לאדם בשעת הדין (שבת לא.), והוא דבר חשוב מאד
 לחזק את הרגשת החסרון שחסר לנו בית המקדש, אשרי חלקם של כל המתחזקים בזה, יזכו
 לחיים טובים ומאשרים, של אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

י. גרשון אדלשטיין

מכתבי קודש מעמודי ההודאה הרבנים הגאונים שליט"א

לעודד לחיזוק "הדרישה לציון בבנינה והצפייה לישועה"

מכתב מיוחד ממורינו הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

"רב שכונת רמת אהרן בני ברק"

לחיזוק קיום הוועדים להתעורר ולעודד בחובה היסודית של "דרישת ציון בבנינה והצפייה לישועה"

בס"ד

תמוז תשפ"א

אמרו חז"ל גמ' סוכה מא' מנא לן דעבדינן זכר למקדש וכו' ציון וכו' דורש וכו' מכלל דבעי דרישה והינו שמחויבים
 לזכור תמיד בנין ביהמ"ק.

ובהתבוננות בדבר מוכרח להיות כן, כי הדבר פשוט באהבת רעים איש לרעהו כפי גודל אהבתו כן יצטער חבריו, א"כ ק"ו
 הדבר, הרי אנו בנינים של מקום ועיקר עבודתנו אהבתו יתברך, א"כ לא יתכן שבר ישראל אמיתי שלא יצטער בפנימיות
 לבו צער השכינה כידוע על העדר שכינתה בציון, וכמה שיתבונן יותר בדבר ובמאמרי חז"ל בזה יגדל שברון לבו.

והנה בדורות הקודמים היו רגילים חוץ מג' תפילות יום יום תקון חצות כמבואר בשו"ע ס' א', ואנו לכלימתנו רחוקים
 מזה.

אולם כששומעים ומרגישים "הנה וכו' אחר כתלנו וכו' משגיח וכו'", והעת עת מיוחד לכן, בודאי דבר גדול לעורר
 בשיחות איש לרעהו על גודל הענין,

י. גרשון אדלשטיין

**מכתב מיוחד מהגאב"ד הגאון הגדול רבי שדיאל רוזנברג שליט"א
להתעורר מה'אסונות הכבדים והצרות רבות אשר סבבנו'
לחיזוק ה"ציפייה לישועה" באמת**

בס"ד

יום רביעי כ' תמוז תשפ"א

אמרו חז"ל (שבת לא.) בשעה שמכניסים אדם לדין אומרים לו צפית לישועה וכו'. ומבואר דלא די שיאמין האדם שהקב"ה עתיד לשלוח לנו ישועה, אלא חייב לצפות ולחכות לישועה, מתי כבר נגאל ונושע תשועת עולמים, וגם זה נכלל בעיקרי האמונה שפירש לנו רבינו הרמב"ם בפיה"מ בהקדמה לפרק חלק, וכמש"כ שם ביסוד שנים עשר, אם יתמהמה יחכה לו וכו'.

ומה נוראים דברי הרמב"ם בהלכות מלכים (פי"א ה"א), וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו וכו', הווה את מי שאינו מחכה לביאתו למי שאינו מאמין בו.

וכבר אמרו קדמונים, כי אחת הסיבות לעיכוב הגאולה היא מה שאין כלל ישראל יושב ומצפה לגאולה, וכמש"כ בספר החיים (ספר גאולה וישועה פ"א) לפי שרבים מבני עמנו הם אשר כמעט מתיאשים מן הגאולה וחושבים עצמם כתושבים בארץ האויב ובונים להם בתים נאים וחשובים ולא בארץ הקדושה אשר נשבע ה' לנו.

וביתר שאת כתב היעב"ץ בסידורו (בהל' לעשות זכר לחורבן), אלמלא לא הי' אלא עון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי די להאריך גלותנו, והיא בעיני הסיבה הקרובה היותר גלוי' עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הגדולות הנוראות המבהלות הרעיונים אשר מצאונו בגלות בכל מקומות פזורנו על צוארנו נרדפנו וכו' לפי שיצא האבל הלז מלבנו בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו שכחנו את ירושלים ולא עלתה על לבבנו ע"כ כמת מלב נשכחנו וכו'.

וגם עתה כאשר סבבנו רעות רבות וצרות, אסונות כבדים שלא כדרך העולם, צריכים אנו ליתן לב אם לא זאת גרמה לנו שאין אנו מצפים כראוי לישועת ד', ותפילתנו לגאולה מן השפה ולחוץ. וע"כ בואו ונתחזק במצוה זו, לצפות באמת לישועה.

ונשפוך שיח ותחנונים לפני בוראנו למהר קץ גאולתנו, ולשלוח את משיח צדקנו, ולבנות בית קדשנו ותפארתנו, וכבר הביא מרנא החפץ חיים במאמר "צפית לישועה" פ"ג את דברי הילקוט, שאמר הקב"ה יש דור שהוא מצפה למלכותי מיד הם נגאלים

ואז תהיה כל הארץ שפה אחת לעבוד את ד', ויגלה כבוד ד' על כל הארץ, אמן אמן.

וע"ז באעה"ח:

Handwritten signature in blue ink.

מכתב מיוחד מגאב"ד שערי הודאה הגאון הגדול רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א והגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א לעזרד לחיזוק חובת הדרושה לציון בבנינה והציפיה לישועה

נכתב לאחר האסון הנורא במירון, בו נקטפו מה' נשמות קדושות בחצות ליל לג' בעומר, ונמס כל לב וזיה למים.

חדש סיון תשפ"א

בס"ד

אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי, כך מבטיחה כנסת ישראל לבורא העולם, שזכר ירושלים לא ימוש ויעבור מנגד עיניה. ציון וירושלים וגאולתינו עמדו תמיד במרכז תפילות של עם ישראל, השכם והערב, נאדות מלאים של דמעות מהולים עם דם הנפש נשפכו כמים על שכינתא בגלותא והזעקה הכואבת של אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם היתה שגורה על לשונם ועיניהם צופיות לראות פעמי הגואל ולשמוע את קול שופרו של משיח מנסר בחלל העולם.

הציפיה לישועת ה' הוא בריח התיכון בחיי האיש הישראלי, ועל זה הוא ייתבע בבואו לעולם העליון וישאל האם צפית לישועה, ועל כל אדם ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש כמבואר בתחילת שו"ע או"ח, והוא אחד מעיקרי האמונה להאמין בביאת המשיח ובבנין בית המקדש על תלו, ולחכות לגואל ישראל בכליון עינים בכל יום שיבוא ויגאלנו ויוציאנו מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולת עולם.

בתפילת תיקון חצות שישדוה קדמוני עולם, להשתפך נפשות ישראל בעת חצות ליל, לבא אל המלך ולהתחנן לפניו על חרבן מקדש מלך עיר מלוכה ועל השכינה המתגוללת בעפר, מקונן המקונן באחד הפיוטים ואומר: 'בבית ישראל ראיתי שערוריה, אין איש שם על לב, שלמה אהיה כעוטיה'. בעונותינו הרבים, שערוריה נוראה זו קיימת בימינו אנו, ציון דורש אין לה צער וגלות השכינה הק' נשכחו כמת מלב, והיא בוכה ומקוננת תמרורים על כי נשכחה מלב בניה.

המכה האיומה שנחתה עלינו בחצות ליל לג' בעומר, באתרא קדישא מירון, עלה מות בחלוננו בא בארמנותינו, והותירה אחריה ארבעים וחמשה קרבנות זכות וטהורות שפתיל חייהם נגדע באבו, ונשמתם עלתה למרומים לחסות בצל כנפי השכינה, במעלות קדושים וטהורים, והאבל הכביר שהקיף את כל כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, צריכים לעורר אותנו מתרדמתנו העמוקה ולהזכיר לנו כי אנחנו עדיין אבלי ציון וירושלים, ושועלים הילכו בחצרות בית ה'.

עלינו להתעורר ולהתנער מעפר ולהוריד כנחל דמעה, קול נהי בכי תמרורים, ולבקש מלפניו בלב קרוע ומורתח: עד מתי עוזך בשבי ותפארתך ביד צר, ממקומך מלכינו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, אתה תקום תרחם ציון, כי עת לחננה כי בא מועד, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים רבים, אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו לאורו, במהרה בימינו, בעגלא ובזמן קריב.

"ודאי שראוי כל הזמן להתחזק בענין הציפיה לגאולה,
ולהתחנן לבורא עולם שנוכה בקרוב ממש לגאולה
שלימה ולבנין בית המקדש במהרה בימינו.
בברכה והערכה לכל המעוררים בענין החשוב הזה."

אשר יצאנו מן הארץ אשר אנחנו יושבים בה
אשר יצאנו מן הארץ אשר אנחנו יושבים בה
אשר יצאנו מן הארץ אשר אנחנו יושבים בה
אשר יצאנו מן הארץ אשר אנחנו יושבים בה
אשר יצאנו מן הארץ אשר אנחנו יושבים בה

הדברים דלהלן נאמרו ע"י הגאון רבי בן ציון חדש שליט"א, ר"מ ישיבת סלבודקא, בייסוד הזעזע, לאחד סדר ב'

צמיחת הגאולה נעלמת גם מהצדיקים, ומוטל עלינו
להתחזק באמונה בישועה, בכדי לחזק הציפייה לגאולה

מי היה מחכה למשה שהושלך ליאור שיהיה כמו שנהיה, מי מחכה לרות שהיתה גרה שחזרה למלכות ישראל, מי מחכה לדוד שיהיה מלך עד סוף הדורות, מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים, מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש, מי מחכה לישראל בימי המן שיצילם הקדוש ברוך הוא, מי מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה, מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקדוש ברוך הוא, שנאמר ביום ההוא אקים את סוכת דוד."

ויש לבאר את דברי המדרש, שכל האבות היו במצב של חוסר תקווה, ולא רק בדרכי הטבע הפשוטים, אלא גם בדרכי שמים, וזה מש"כ 'מי היה מחכה לאברהם ושרה', היינו שכשהקב"ה בישר לאברהם ששרה תלד לו בן, ואברהם השיב 'לו ישמעאל יחיה לפניך', הפשט בזה הוא, שעל אף שאברהם ידע והשיג את גדלות הבורא ואת דרכי שמים, אבל הוא הבין שאחרי שכבר יש לו את ישמעאל אין לו אפשרות ליכות ליותר מזה, ואפי' שהוא כבר מעל דרכי הטבע, [וכמו שאמר לו הקב"ה 'צא מאיצגנינות שלך'], מ"מ הוא ידע שגם בדרכי שמים אין מציאות כזו, זה מופקע. ולכן גם שרה צחקה כששמעה את המלאכים, וכמו שביארו בזה, שאע"פ שלא ידעה שהם מלאכים מ"מ היתה צריכה לחשוב 'היפלא מה' דבר', אבל המהלך הפשוט היה שגם בדרכי שמים זה מופקע לגמרי, ואבל בסוף אכן יצחק אבינו נולד, כי זה המהלך בבנין כלל ישראל.

וכן 'מי מחכה ליעקב', כשיעקב אבינו שהלך ללבן ואלפז לקח ממנו בדרך את כל ממונו, היה מופקע שיעקב יצליח לבנות את ביתו, וכן גם יש להוכיח שהרי כשיעקב חזר מבית לבן שרו של עשיו נלחם בו, אבל כשהלך ללבן שרו של עשיו לא ראה צורך ללחום בו, משום ששרו של עשו [שהוא מלאך ויש לו הבנה בדרכי שמים], הוא ידע שבדרכי שמים אין מציאות שיעקב יצליח לצאת בשלום מבית לבן שעליו נאמר 'ארמי אובד אבי', ולכן יעקב בכה כשראה את רחל, ואחד הביאורים הוא משום שלא הביא עמו מאומה, וזה צריך ביאור, וכי בגלל דבר כזה יעקב אבינו בוכה, אלא הביאור בזה הוא שע"ז שלא היה לו כלום היה ללבן שליטה עליו, ובאמת ע"ז נוצר פגם בכלל ישראל, כיון שע"ז לבן החליף בין רחל ללאה ונוצר

הח"ח (בשער האחרון לספר נדחי ישראל פ"ב) מביא את דברי חז"ל (סוטה מ"ה ב'), מאי דכתיב 'כי מי בז ליום קטנות', מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנן לעתיד לבא, קטנות שהיה בהן שלא האמינו בהקב"ה. מדובר כאן על אלו שהגמ' מעידה עליהם שהם צדיקים, ויש להם חלק לעוה"ב [שנקרא 'שולחן'], והוא מתבזבז בגלל שיש להם 'קטנות באמונה', ומבואר ששייך קטנות באמונה גם אצל צדיקים, ואף שהגמ' מעידה עליהם שהם באמת צדיקים, אעפ"כ יש להם לפי דרגתם קטנות באמונה, והיינו שהרי אין גבול לדרגות באמונה, וגם לצדיקים יש דרגות באמונה שהם צריכים לעמול כדי להשיגם, ויש עליהם תביעה אם לא זכו לדרגות הללו.

וביאר הח"ח שהחסרון בציפיה לגאולה נובע מחסרון באמונה, והסיבה לכך, כמש"כ הח"ח, שלפי המציאות הקיימת הציפיה לישועה אינה מובנת מבחינה טבעית, ובפרט שאין המעכב רק בדרך הטבע, שהישועה העתידה היא מעל הטבע, הרי צדיקים כל החיים שלהם שלא כדרך הטבע, וגם אצלנו בני התורה מצויים תדיר מאורעות המוכיחות שאיננו חיים לפי הטבע, וכמש"כ החזו"א באגרות, ועכ"ז הגאולה היא נסתרת ונעלמת גם מהצדיקים שחיים שלא בדרך הטבע, [וכמו שמצינו אצל יעקב שביקש לגלות את הקץ ונעלם ממנו, וכפי הנראה שהטעם לזה הוא שהגאולה תבוא בצורה נעלמת אפי' מהצדיקים], והיינו שמלבד דרכי הטבע הגשמי הפשוט, יש גם 'טבע' בדרכי שמים, והיינו שיש צורה קבועה שבה הקב"ה מנהיג את העולם, וזה נקרא 'טבע רוחני', וגם מי שיש לו מושג בדרכי שמים, אבל בגאולה אין לו מושג גם ממנו היא נעלמת, כי היא מגיעה בצורה כזו שזה מופקע גם מהמהלך הרגיל של הנהגת שמים.

ויותר מזה מבואר במדרש [שהח"ח כיון לו מעצמו, כמבואר שם], שזה כל המהלך של בנין עם ישראל מתחילתו עד סופו, חז"ל אומרים (ב"ר וישב פר' פ"ה ז'), "מי היה מחכה לאברהם ושרה שהיו זקנים שיוולד להם בן, מי מחכה ליעקב שעבר במקלו הירדן שיפרוץ ויעשיר, מי היה מחכה ליוסף שעברו עליו כל הצרות האלו שיהיה מלך,

כבר אין ליוסף שום סיכוי, כי יוסף ידע שהשליח שנקבע משמים שהוא יציל אותו זה שר המשקים, ואין אפשרות אחרת, ואם הוא שכח א"כ כבר אין לו שום סיכוי, אבל הקב"ה אמר לו, 'שר המשקים שכחך ואני לא אשכחך', ובסוף אכן שר המשקים הוכרח לבצע את שליחותו והוא הוציא את יוסף מבית האסורים.

וכן 'מי מחכה לרות' וכן 'מי מחכה לדוד', המונע מדוד להגיע למלוכה לא היה רק משום שבדרכי הטבע לא היה לו אפשר לזכות לזה, אלא גם מצד התורה היה מופקע שדוד יזכה למלוכה, וכן כתבו חז"ל (ילקוט"ש רות תר"א), 'שאלו באת אצלנו מאתמול שלשום לא היינו מקבלים אותך, שעדיין לא נתחדשה הלכה מואבי ולא מואבית'. ומבואר דיום קודם לביאת רות היה מופקע מצד התורה שהיא תזכה להתחתן עם בועז, כיון שעדיין לא נתחדשה ההלכה ד'מואבי ולא מואבית', ולא היו מקבלים אותה, ובו ביום הקב"ה סיבב שתתחדש ההלכה כדי שיקבלו את רות, אבל עדיין היה מקום לחשוש מפני העתיד, ולכן הגואל לא רצה לייבם את רות, משום שחשש 'פן אשחית את נחלתי', והחשש היה שגם לאחר שכבר נתחדשה ההלכה, אם בדור אחר ההלכה תשתכח או שיקום ב"ד אחר ויבטל את ההלכה היו צאצאיו נהפכים לפסולי קהל, וכך באמת כמעט קרה בימי דוד, וכמש"כ בגמ' ביבמות (ע"ו ב' - ע"ז א'), שדואג האדומי טען שדוד פסול משום שהוא מואבי, והוא ניצח בטענותיו את אבנר ואת כל בני ביהמ"ד, וכתוב בגמ' 'בעי לאכרוזי עליה' שהוא פסול, מיד בא עמשא בן יתר וחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי מואבי ולא מואבית, ומבואר בגמ' שכל מה שהוא היה נאמן בגלל ששמואל חי וב"ד קים, ובלא זה לא היה נאמן ודוד היה נפסל למלוכה, הרי שכשדואג הוכיח לכולם שדוד המלך פסול קהל, היה נראה שאין לו סיכוי דהרי דואג האדומי היה גדול בתורה, והוא הוכיח לאבנר ולכל בני ביהמ"ד שכך ההלכה וכולם שתקו, אבל הקב"ה שלח את עמשא שהעיד שכך אמר שמואל הרמתי, וכך דוד זכה למלוכה".

(א) וכן 'מי מחכה ליהויכין שיצא מבית האסורים', ירמיהו הנביא התנבא על יהויכין (כ"ב, ל'), שיהיה 'עירירי, גבר לא יצלח בימיו, כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומשל עוד ביהודה'. וכתוב על כך בגמ' בסנהדרין (ל"ז ב'), ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל, שלאחר שיהויכין גלה כתוב, ובני יכניה אסיר שלתיאל בנו, אסיר שעוברתו אמו בבית האסורין, שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין. עיי"ש. הרי היה מופקע שיהויכין יצא מבית האסורים גם בדרכי שמים, שהרי היה נבואה שיהא עירירי וכל ימיו הוא יהיה בבית האסורים, ואעפ"כ הקב"ה כיפר לו על הכל, והוא זכה להוליד בנים ולצאת מבית האסורים.

וכן 'מי מחכה לחנניה מישאל ועזריה שיצאו מתוך האש', כתוב במדרש (שה"ש רבה פר' ד'), שחנניה מישאל ועזריה באו ליחזקאל לשאול אותו מה לעשות, האם להתחבא או ללכת לקדש שם שמים, ויחזקאל שאל את הקב"ה האם הוא יציל אותם והקב"ה השיב לו שהוא לא יציל אותם, וחנניה מישאל ועזריה אמרו ליחזקאל, אעפ"כ אנו נתנין נפשתינו על קדושת שמו, הרי שהיה נבואה

שנאה בין יוסף לאחים, אבל על אף השליטה שהיה ללבן על יעקב הוא לא הצליח לאבד את כלל ישראל, ויעקב הצליח לצאת מבית לבן על כל הבנים ועם הרכוש, וגם מזה רואים שכל הבנין של כלל ישראל הוא מעל דרך הטבע הגשמי והרוחני.

וכן 'מי היה מחכה ליוסף', כתוב בחז"ל (איכה רבה פר' ג' ל"ט) על יעקב אבינו, אני הייתי עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא מתרעם ואומר 'נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור', ומבואר במדרש שהיה טענה על יעקב שאמר נסתרה דרכי מה', והביאור בזה שיעקב פסק לעצמו שהוא צריך להתאבל, ומשום שהוא ידע שבלי יוסף אין כלל ישראל, ולכן היה באבילות כל ימיו, כי כעת אין אפשרות לבנות את כלל ישראל, [יעקב אבינו ודאי לא התאבל על הבן הפרטי שלו, שהרי אם ר' יוחנן אמר 'דין גרמא דעשיראה ביר', יעקב אבינו לא היה ח"ו פחות ממנו, אלא יעקב אבינו התאבל על החורבן של כלל ישראל], ואעפ"כ היה תביעה 'למה תאמר יעקב', אני עסוק להמליך את בנו והוא מתרעם, שאפילו שיעקב ראה מול העינים שיוסף מת, והוא יודע שאין שום אפשרות שכלל ישראל יבנה בלי רחל ובלי יוסף, אעפ"כ מבואר שהיה צריך להאמין בקב"ה, ולכן אפי' כשיעקב מבין שבדרכי שמים אין שום תקומה לכלל ישראל, אעפ"כ יש עליו טענה 'למה תאמר יעקב'.

וכן היה אצל יוסף בבית האסורים, חז"ל אומרים (ב"ר ריש מקץ), ע"י שיוסף אמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים. ומבואר שהיה תביעה על יוסף שביקש משר המשקים שיזכור אותו, ושמעתי שהפשט הוא, שמה שיוסף אמר לשר המשקים 'כי אם זכרתי לא היה זה סתם בקשה, אלא יוסף ידע שזו חלק מפתרון החלום, והיינו שכל מה ששר המשקים הגיע לבית האסורים זה כדי להציל את יוסף, ויוסף צדק בזה, שהרי כך באמת היה, וזה מה שהוא אמר לשר המשקים, כל מה שבאת לכאן הוא כדי להציל אותי, [ואעפ"כ היה עליו איזו תביעה, כי זה לא היה התפקיד של יוסף לומר זאת לשר המשקים], וכששר המשקים שכח את יוסף הרי שמעתי

הנעשית בב"א, אלא כמו צמח שהולך וגדל, וכל אחד שמצפה הוא מוסיף בצמיחת הגאולה עד שהיא תגיע לשיעור הנדרש.

**שיעור ההשתתפות בשמחת הגאולה הלוויה
בשיעור ההשתתפות בהצמחת הגאולה ע"י הציפייה אליה**

ובזה יש לבאר במש"כ (תענית ל' ב'), כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, והיינו במושגים שלנו כמו שעושים שמחה, הרי מי שהשקיע בשמחה הוא 'בעל השמחה', וכך גם יהיה לעתיד לבוא, מי שציפה לגאולה יש לו חלק בגאולה והוא בעל השמחה, ומי שאין לו חלק בגאולה הוא לא בעל השמחה, יש כאלה שרוצים לבוא אחרי שהכל מוכן ולהיות בעל השמחה, אבל זה בלתי אפשרי, ורק אלו שציפו לגאולה הם המצמיחים את הגאולה ולהם יש חלק בזה.

ואנו בני התורה, חלק מהנסיון שלנו הוא שאנו צריכים להעריך את עצמנו, לדעת שיש לנו חלק בצמיחת הגאולה, ולא לומר מי אני ומה אני, אלא צריך לזכור שהקב"ה רוצה שנחכה, וכמש"כ בגמ' (ר"ה ל' א'), ציון היא דרש אין לה, מכלל דבעיא דרישה. וכל אחד יש לו את הכח להביא את הגאולה ע"י שהוא מחכה לגאולה, וגם כשמחכים והגאולה ח"ו מתעכבת, אסור לחשוב שזה היה חלילה לריק, אלא כל מה שמחכים זה עוד נדבך בהצמחת הגאולה, וזה מדרבן ונותן את החיזוק לציפייה לישועה.

**הרוממות והנעימות שבעסק האבילות על ציון
והציפייה לישועה**

ויש לעורר על נקודה נוספת, יש הרגשה שאין רצון וחשק להתעסק באבילות על החרבן ובציפייה לגאולה, וזה משום שטבע האדם להתעסק בדברים המשמחים אותו, בדברים שיש לו, כיון שהעיסוק בזה מרומם את רוחו, ואין רצון וחשק לאדם להתעסק במה שחסר לו, זה לא נעים וזה מצער ומשפיל את רוח האדם. אבל באמת שבאבילות על החרובן זה הפוך, רבי יהודה הלוי כתב בקינתו 'ינעם

ברורה מאת הקב"ה שהם לא ינצלו, וא"כ והיה נראה שאין להם שום סיכוי להנצל, אבל מיד כשהם יצאו בהחלטה ללכת למסור נפשם על קדושת השם, נגלה הקב"ה ליחזקאל ואמר לו שבדואי הוא יציל אותם, וכפי שידוע על הנס שנעשה להם.

וכן מי מחכה לישראל בימי המן שיצילים הקב"ה, כתוב במדרש (אסתר רבה פר' ז') שאליהו אמר למשה רבנו, 'רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל', אמר לו משה אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, וה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, הרי מבואר שהגזירה היתה נחשבת דבר 'אשר נעשה' וכבר נחתמה לפני הקב"ה, ואעפ"כ ע"י שעשו תשובה נחטלה הגזירה.

ועל דרך זה גם בהמשך המדרש, 'מי מחכה לגליות שיהיו לשם ולתהלה', על אף שאנו במצב שנראה שאין שום זכות לגאולה, מ"מ עלינו להאמין ולבטוח שבכל מצב הגאולה יכולה לבוא, שהרי זה צורת בנין כלל ישראל, שאפי' שנראה שגם בדרכי שמים לא שייך שתבוא הישועה, עכ"ז אנחנו צריכים להכות ולצפות לישועת ה', ומצפים מאיתנו בני התורה שנתגבר ונבין זה המהלך של בנין כלל ישראל, ודוקא בצורה כזו שיש העלם כ"כ גדול תבוא הגאולה, וגם כשזה נראה מופקע לגמרי אנחנו נמשיך ונחכה, וזה חלק מהתיקון שמצפים מאיתנו.

הציפייה לישועה היא גופא מצמחת את הגאולה

עוד ענין שיש לשים לב אליו, מה שביאר הח"ח, שצריך לדעת את גודל חשיבות עצם הציפייה, וזה חוץ ממה שחייבים לצפות משום שאנו מאמינים בגאולה, יש בזה ענין נוסף שעצם הדבר שמצפים זה מביא את הגאולה, וכתוב בשע"ת (או"ח קי"ח) ובאומרו לישועתך קוינו יכוין למה ששואלים אותו צפית לישועה ולכן תכוין שאתה מן המקוים לישועתו וכ' מהר"י צמח ז"ל וגם אני מכווין לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים לעתות בצרה בזה עכ"ל. הרי שעצם הציפייה לגאולה היא תועלת גדול בעת צרה. וכבר מבואר כן בחז"ל (ילקוט"ש איכה, תתקצ"ז), אמרו לפניו רבש"ע שמא אין חזרה לבנים, אמר להם אל תאמרו כך, יש דור שהוא מצפה למלכותו מיד הם נגאלים. ומבואר שהציפייה של הגאולה היא עצמה הזכות שע"ז ניגאל, וזה מצמיח את הגאולה.

וחלק מהנסיון בזה הוא משום שאדם אינו מתאר לעצמו שהציפייה שלו תביא את הגאולה, שהרי כבר כ"כ הרבה דורות ציפו וציפו, ומה אני כבר יכול להוסיף על זה, אבל זו טעות, כל יחיד ויחיד מוסיף, והח"ח מבאר שהגאולה מתעכבת משום שצריך לתקן את כל מה שעם ישראל עשה, וזה תהליך שמתמשך, ונראה שמשום זה הגאולה נקראת 'צמיחה', דהיינו שהיא צומחת וצומחת עוד ועוד, שהגאולה איננה פעולה

האבילות על הריחוק מהקב"ה מזכה להשגות בתורה"ק

ויש להביא עוד מקור ליסוד זה, דהנה בפרשת שלח לאחר חטא המרגלים הקב"ה הודיע לעם ישראל שהם לא יזכו לבוא לא"י, וכתוב (י"ד, ל"ט), וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד. ולכאן האבילות לא הועילה להם מאומה, אבל בחז"ל כתוב (ילקו"ש ש שלח תשמ"ה), לכך נאמר ויתאבלו העם מאד, באותה עשה אמר לו הקב"ה למשה משה בוא ורצה אותם העניים שכבר יצא לבם מעליהם, אמר לפניו רבש"ע במה ארצם, אמר ליה צא ורצם בדברי תורה, שנאמר דבר אל בני ישראל כי תבואו ועשיתם אשה לה'. ומבואר שבזכות האבילות על שאינם זוכים לבוא לא"י זכו לקבל את פרשת נסכים, והטעם משום שע"י האבילות הרי הם שייכים להקב"ה, ולכן הם ראויים לקבל תורה.

ובברכת אהבה רבה שכל ענינה הוא אהבת הקב"ה לעם ישראל ואהבת ישראל לקב"ה, אנו אומרים 'ותולכנו קוממיות לארצנו' כי עצם הציפיה מעוררת אהבה וקשר לקב"ה, ועי"ז זוכים לסייעתא דשמיא בלימוד התורה, והנה כתוב בגמ' בברכות (ה' א'), מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, הרי דלאחר החורבן כל העולם כבר בטל ושומם, והדבר היחידי שנשאר הוא התורה, ומי שזוכה לתורה הרי הוא חי בבחינה כל שהיא כמו ללא החורבן, וזה עצמו קצת נחמה, וזה עוד תועלת מהאבילות על החורבן שע"י זוכים לסייעתא דשמיא בתורה.

לנפשי הלך ערום ויחף עלי חרבות שממה אשר היה דביריך, אנו רגילים שקינות ואבלות זה דבר לא נעים, אלא שחייבים לעשות כך כדי להביא את הגאולה, אבל ריה"ל אומר שזה נעים.

וצריך להבין איך שייך בזה נעימות הרי זה רק צער ובכי, אלא הביאור הוא שכתוב בגמ' (יומא נ"ד), שהגלות היא כמו גירושין, וכשהמלך מגרש את בנו אל הכפר, אם הבן מרגיש צער יש לו עדיין קשר עם המלך, אבל אם הוא משלים עם המצב והוא נהיה כפרי, זה האסון הכי גדול כי הוא מתנתק מלהיות בן המלך, וכל זמן שהוא לא משלים עם המצב והוא מצטער זה עושה אותו 'בן מלך', ולכן נעים לו להצטער כי עי"ז הוא יודע שהוא לא נהפך לבן כפר אלא הוא בן מלך, וזה התביעה עלינו שחלילה לא נשלים עם הגלות, אלא תמיד נרגיש צער וציפיה ובה נשאר קשורים לקב"ה.

ויסוד זה מצאנו בדורו של אחשורוש שנתחייבו כליה על שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ולכאורה זה לא מובן, הרי אין בזה שום איסור מפורש, וגם אם לא ראוי לעשות כן, וכי בגלל זה חייבים כליה, וכי זה יותר מכל העבירות החמורות, אלא מבארים בזה, שההליכה לסעודתו של אחשורוש היתה השלמה עם הגלות, ואם הבן משלים עם הגירושין הוא כבר לא בן, וממילא זה מחייב כליה ח"ו, ולכן יש חשיבות עצומה לאבילות שבה אנו לא משלימים עם הגלות, ואנו מגלים שעדיין אנו בנים של הקב"ה, וכשמתבוננים בזה ממילא הצער והאבילות והציפיה לגאולה הם נעימים, כי עי"ז זוכים תחושה של קרבת אלקים, וזה נעימות עצומה.

הדברים דלהלן, נאמדו ע"י הגאון רבי יהושע הערשיל סולזמונס שליט"א מחבר קונטרסי "יחד לב", בייסוד הזעד, לאחד תפילת זותיקין

כאילו מקום לשלטון הרע והסטרטא אחרא, כדי שאנחנו במעשינו נבחר בטוב ונבטל כח הרע ונמליך קודב"ה כאן בעולם, וכשאין האדם מקיים ייעודו ואינו בוחר בטוב כי אם בהפך מזה, למה לי חיים, ומה הועילה בכל קניינה אם רעה בעיני אדוניה.

ובסידור שערי ציון יש קינה אוי לי על צער השכינה, אוי לי על צער כל העולמות אוי לי על צער התורה, אוי לי על צער האבות וכל צדיקי העולם. והתביעה הוא במיוחד עלינו, לומדי תורה, הם שוגגים, אבל אנו הרי יודעים מה ה' שואל מעמך. מצד אחד אשרינו שניתן לנו מפתחות כל הבריאה, אבל מצד שני התביעה גדולה.

אוי לי ששרפתי ביתי והגלתי בני

הנה במעמד הר סיני נתגלה במלואו כבודו יתב' שלמענו בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכדכתיב אתה הראת לדעת כי הויה הוא האלוקים אין עוד מלבדו, אך בעוד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו וחטאו בעגל ונתעלמה גילוי יתב', אמנם ניתן להם משכן ובתי מקדשות ששם עדיין קיים גילוי ותורתו בטהרתה, ונתקיים שם 'הלכבודי בראתיו' אך בחטאנו גם זה נסתלק מעמנו, וכעת השכינה בגלות ממרת ומיללת ומיחלת לגילוייה כאן בעולם.

כדאיתא בגמ' ברכות דף ג' ע"א ג' משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ונוהם כינה ואומר אוי לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין האומות. ועכשיו אין 'מקום' ואין 'מי' שיגלה כבודי בעולם.

ובסדר תיקון חצות נאמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו, ויקרא ה"א צבקות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק, על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים כי גבר איוב, הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון.

ולכן זה הזמן להשתתף עם צער השכינה, ולהתאונן שבשלי הסער הגדול הזה, עוונותינו הטו אלה, אמנם עדיין בידינו לתקן, וכפי שיבואר בסמוך.

אני מאמין בביאת המשיח

הנה אחד מ"ג עיקרים אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, ואע"פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא. ראוי להתבונן מדוע האמונה בביאת המשיח נחשב כל כך לעיקר, הרי הוא מאמין ביחוד ה' בתורתו בנבואה וכו', רק לכאורה חסר לו פרט מידיעת הגאולה העתידה, א"כ מדוע נחשב כחסר 'בעיקר'.

היסוד בזה שאין המדובר כאן רק בענין ידיעת העתיד מה יקרה באחרית הימים, אלא הנושא הוא הבנת והשקפת ההווה, בידיעת עיקר יסוד העולם מטרתה עניינה עכשיו, וכפי שיבואר בס"ד.

"לכבודי בראתיו"

הנה עניין מטרת הבריאה הוא בפסוק "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כלומר שמטרת כל הבריאה הוא "לכבודי" שיתגלה כבודו יתב' בעולם. עוד ידוע מטרת הבריאה "להטיב" עם בראיו, ובהכרח ששני מטרות אלו יסודם אחד כפי שיבואר.

והענין הנה גילוי 'הלכבודי' הוא באופן שהעלים גילוי ואחדותו בעולם [מהבריאה ליצירה עד עולם העשייה] ונתן לנו קרוצי חומר המפתח והאפשרות לגילוי כבודו יתב', וכך פירשו בביהמ"ד של הגאון "טוב יצר כבוד לשמו" דההטבה הגדולה ביותר, הוא שניתן לנו האפשרות לתת כבוד לשמו, מה שלא ניתן אפילו למלאכי השרת.

וזה מכח החידוש הגדול של הבחירה, שניתן לאדם, שעומק עניינו שכאילו יש מקום למרוד ולחטוא נגד רצונו כביכול, וממקום זה כשהאדם מתגבר על יצרו וממליך אותו יתב', מתגלה עוצם כבודו. וזהו ההטבה הגדולה ביותר שניתן לאדם, שתלה ההארתו וגילויו במעשי האדם, ובידו מפתח כל מטרת הבריאה ויעודו. נמצא 'שהלהטיב' מתקיים ע"י שניתן לנו האפשרות לקיים את 'הלכבודי' ושניהם כרוכים זה בזה ומקור אחד מוצאם.

ומעתה על האדם להתעורר מאוד, הרי רצונו יתב' שיתגלה כבודו בעולם 'שלכבודי בראתיו' וברוב טובו נתן בידו המפתח לזה ע"י שכביכול העלים גילוי ונתן

ימלוך מלך מבית דוד, שהוא המלך הנבחר, ובו נקשרים כל ישראל ליקשר בקדושה, עכ"ל.

ומעתה עיקר ויסוד התפילה הוא "ברוך אתה הוי"ה" שעניינה באופן כללי שיתברך ויתרבה גילוי המהווה הכל, מלכותו והשגחתו בעולם, כמו שפירש מרנא בנפש החיים שער ב'. ואח"כ מפרט פרטות הבקשה, ואין הפרט אלא תוצאה מהכלל, כמבואר ברמח"ל הנ"ל.

עין בעין יראו בשוב ה' ציון

דברנו עד כאן מעניין התפילה באופן כללי, אך יש תפילה מיוחדת לעניין זה, והוא "בקדושה" אשר היא מיוחדת לישראל [ואפילו מלאכי השרת אינם יכולים לומר קדושה עד אחר קדושה של בני ישראל למטה] ובפרט בקדושה של שבת קודש, וביותר בקדושת "כתר" במוסף ש"ק. שבשחרית ש"ק אחר אמירת ק' ק' ק' מוסיפים תפילה נוראה, ממקומך מלכינו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון וכו', וכן במוסף ש"ק מוסיפים תפילה נוראה, ממקומו הוא יפן ברחמים ויחון עם המיוחדים שמו וכו', ומהראוי לדעת איך תוכן בקשות אלו משתייכים וקשורים לעניין הקדושה.

הנה ידועים דברי ספר ההיכלות מובא במשנה ברורה סי' קכ"ה ס"ק ה' על הרמ"א שפסק ויש לישא העינים למרום בשעה שאומר קדושה, וז"ל ההיכלות ברוכים אתם לה' שמים ויורדי מרכבה אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדישים ואומרים 'קדוש קדוש קדוש', ולמדו אותם שיהיו עיניהם נשואות למרום לבית תפילתם ונושאים עצמם למעלה, כי אין לי הנאה בעולם כאותה שעה שעניניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם, באותה שעה אני אוהז בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקה ומנשקה ומזכיר זכותם "וממהר לגואלם" עכ"ל.

למדנו שענין הקדושה הוא חיבור בין הבורא לברואי [ומרומו בתרגום הנאמר בובא לציון] ומתבטא באופן של עיניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם, ומתוך אותה חיבור וקירבה אני אוהז בכסא כבודי שדמות יעקב חקוקה בו, ומחבקה ומנשקה, והתוצאה מכל זה הוא "ממהר לגואלם" ומרומו בפסוק כי "בעין בעין" יראו בשוב ה' ציון, [גם פעמיים 'עין' בגימ' עשר פעמים הוי"ה] ולפיכך מיד אחר ק' ק' ק' וכו' מתפללים על גילוי כבוד מלכותו בעולם, ועל הגאולה העתידה, והוא קיום המעלה המיוחדת שניתנה לישראל לגלות ענין 'הלכבודי בראתי'.

משכן בלבבי אבנה

הנה הגם שמקום התגלותו יתב' בעולם דהיינו בית המקדש, חרב. אך כבר למדונו מרנא בנפש החיים "שהפנים" של ביהמ"ק הוא "לב" האדם "והחיצון" הוא ביהמ"ק ולכן איתא יכוון ליבו לבית קדשי הקדשים. עוד כתב שם שכל קיום החיצוני הוא מכח הפנימי, מכח הלב שלנו, ולכן כשנפגם "הלב" הפנימי של ביהמ"ק, ממילא כבר אין שום משמעות לחיצוני, ואין הם כי אם עצים ואבנים, כשנתרוקנה ממנה כל זיווה כל הדרה.

ולכן הפוגם בפנים של ביהמ"ק, "בלב" שלה, דהיינו בלב האדם, בתאוות או בכעס וע"ז, הרי זה פגיעה בנקודת הפנים, הרבה יותר מאשר עשה טיטוס בהציעו טומאה שם, כי פגע רק בחיצון בעצם ובאבנים, עד כאן תוכן דבריו הק'.

הנה מצד אחד התביעה נוראה, אך מצד שני "בידינו לתקן" ואת משכן ה' בלבבי אבנה, ביכלתנו גם כהיום ואולי דווקא כהיום ביתר שאת, כשהחושך יכסה ארץ באופן נורא, א"כ כל תוספת עבודה בפנים הלב בדביקות בה' ותורתו, מוסיף נדבך בבניית מקום להשראת שכינתו יתב', ולבניית ביהמ"ק השלישי במהרה בימנו אמן.

גילוי כבודו יתברך

הנה כפי שנתבאר הכל תלוי בנו, בידינו המפתחות לגילוי כבודו יתב', וכמובן העיקר הוא בלימוד התורה ובקיום מצוות, אך העבודה המיוחדת לזה הוא בעבודת התפילה, [כמו שכתב בנפה"ח ש"ב ריש פ"ט] והנה בתפילת שמונה עשרה תיקנו כמה וכמה ברכות על הגאולה העתידה, ומהם תקע בשופר על גאולת ישראל, השיבה שופטינו כבראשונה וגו', אח"כ על בנין ירושלים, ועל מלכות בית דוד וגו', ונקודת התמצית הוא גילוי מלכות ה' בעולם, ומכח זה גאולתן של ישראל ומלכות בית דוד משיחך, וכפי שכתב הרמח"ל במאמר החכמה וז"ל דע כי הנה בכלל העולם יש הטוב והרע, ובמין האנושי ישראל והאומות וכו', ואמנם שני המצבים האלה שזכרנו, הנה הוא "הגלות מלכותו יתב' בעולם" או התעלמה, כי אם היא מתגלית, הנה הטוב שולט, ומגיע הדבר לישראל שהם ישלטו, וההפך בהפך וכו'.

אמנם בשכבר יגלה מלכותו ית' בעולמו וישלטו הטוב ויכפה הרע כראוי, אז ירשו ישראל מעלתם בשלמות וכו'. והנה לשתתחזק הקדושה כראוי צריך שיהיו ישראל בארץ ישראל, כי הם עם הנבחר והיא ארץ הנבחרת, ובישראל

ביאור "העיקר" באמונת המשיח

נחזור לענין האני מאמין בביאת המשיח, שנקבע כאחד מעיקרי האמונה, ושאלנו למה חסרון בידיעת הגאולה העתידה, את אשר יקרה באחרית הימים, נחשב לחסרון 'בעיקר' אמנם באמת לא מדובר כאן רק מענין העתיד, אלא מדובר מענין הבנת ההווה, להבין באופן חד וברור שלא יתכן עולם כזה הסותר את כל הייעוד והמטרה של 'לכבודי בראתיו' ולא יעלה על הדעת שלא יתקיים רצונו יתב' בענין גילוי כבודו יתב', וממילא העולם כפי שהוא היום הוא בלתי אפשרי, ובהכרח צריך לבוא עולם של תיקון, עולם של גילוי כבודו יתב'.

נמצא שבאמונה בביאת המשיח מונח ההבנה העמוקה שהעולם כמנהגו נוהג של עכשיו הוא בלתי אפשרי, ומתוך כך מתעורר הרצון והציפייה לעולם מתוקן, לעולם של גילוי כבודו יתב' לעיני כל העמים. ולכן האני מאמין בגאולה העתידה בביאת המשיח הוא "עיקר" לעצם הבנת והשקפת יסוד העולם ומטרתה, והחסר בעיקר זה חסר לו בעיקר הרצון והשאיפה של 'לכבודי בראתיו'.

ומדויק היטב ההמשך ואע"פ שיתמהמה אחכה לו בכל יום שיבוא, כלומר שקיום אמונת 'האני מאמין' הוא עכשיו באופן שאחכה לו בכל יום שיבוא, דהיינו הרצון לגילוי כבוד שמים עכשיו, ולקיום 'הלכבודי בראתיו' בשלימות על ידי משיח צדקינו בב"א.

והיות שמדובר על "קיום עכשיו" מעתה אופן קיומה הוא יכוון "ליבו" לקדשי הקדשים, שלימות הלב, עבודת הלב בתורה ותפילה, כל ברכה, כל יהא שמיה רבא, מתקיים 'הציפייה לישועה' וזה עבודת חיים בכל יום ובכל רגע.

ב

וענינו תראינה מלכותך

הנה דברנו מעניין "הקדושה", אשר אחר אמירת קדוש וכו' וברוך וכו' בא תפילה נוראה על הגאולה, ונתבאר עפ"י ספר "היכלות" שהמסקנא מהחיבור של "עיני בעיניהם ועיניהם בעיני" בשעת אמירת קדוש וברוך, הוא "ממהר לגאלם" ולכן ההמשך מקדוש וברוך הוא התפילה והבקשה, ממקומך מלכינו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, מתי תמלוך בציון וכו'.

והסיום שם, "ועינינו תראינה מלכותך" כלומר בתחילה מבקשים על גילוי "מלכותו" ואח"כ מבקשים "שאנחנו" בעינינו נזכה לראותה. וכן בקדושת "כתר" במוסף לאחר קדוש וברוך, בא התפילה והבקשה ממקומו הוא יפן

ברחמים ויחון עם המייחדים שמו ערב בבוקר בכל יום תמיד פעמיים באהבה שמע אומרים [ומהראוי להאיר שקדושת מוסף נקרא "קדושת כתר", הוא לכל הנוסחאות, גם לאלו שפותחים בנעריצך, ולא בכתר יתנו לך, כי רום עניינה של הקדושה שבמוסף שבת חג ור"ח, מגיע עד בחינת כתר כידוע, ולכו"ע חולצים התפילין לפני מוסף דר"ח מחמת בחינת קדושת 'הכתר' שבמוסף] כלומר בקשה על גאולת ישראל.

והנה לעומת קדושת שחרית שמקדימים בקשה על גילוי מלכותו יתב', במוסף מבקשים מיד על גאולתן של ישראל, אכן באמת במוסף כבר מוזכר ענין גילוי מלכותו יתב' אחר ק' ק' באמרינו "כבודו מלא עולם"

דהיינו ההכרה שאין עוד מלבדו.

עכ"פ למדנו שני בקשות, ראשונה על גילוי כבודו ומלכותו יתב' בעולם, שנית על גאולתן של ישראל, באופן 'שעינינו' תראינה מלכותך. ומהראוי לעמוד קצת על שני עניינים אלו.

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה

הנה כתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, הנה ציון הוא כללות הגאולה בהגלות כבודו ומלכותו יתב', וישכון בציון וירושלים, אך 'שביה' מדובר 'עלינו' שנזכה אנחנו להיגאל. והנה כלפי כללות הגאולה המהלך הוא 'במשפט' ואילו כלפי גאולתנו הפרטית אמר 'בצדקה' כלומר שגאולתו יתב' תהיה עפ"י דין מדה במדה עפ"י חשבון המעשים, [הגם שעצם גילוי הייחוד הוא למעלה מטעם ודעת, והוא למען שמי, אך עכ"פ תחילתה במשפט, ואח"כ יתגלה עוד ועוד, עד אין קץ ואין שיעור]

אכן 'שביה' כלומר גאולתנו אנו, תהיה במידת הרחמים שלא לפי מעשנו, כי באמת בנוגע אלינו מתעוררת התמיהה איך יתכן שמה שלא זכו גדולי וצדיקי עולם שמסרו נפשם ותפילתם על הגאולה, נזכה אנו אזובי קיר, לכן אמר 'ששביה' בצדקה דהיינו במדת הרחמים שלא לפי ערך המעשים אלא בצדקה וברחמים.

והנה יש שאינם גורסים בברכת המזון בונה 'ברחמיו' ירושלים, כי ציון וירושלים במשפט 'תפדה', ואיך יאמר ברחמים, אמנם הנה בתפילת שמו"ע הנוסח ותחזינה עינינו בשובך לציון "ברחמים" והתירוץ בזה כמבואר לעיל, שעל כללות הגאולה בהגלות מלכינו בירושלים, המהלך הוא במשפט, אבל פרטות גאולת האדם, המהלך בצדקה

ובתוספת עוד ידיעה חשובה "בערך המעשים" שבאמת מעשה קטן או גדול נמדד בעיקר לפי הקושי וההתמודדות ומלחמת הנפש בעמל ויגיעה, ולא לפי כשרון המעשה, ולכן בדור עיקבתא דמשיחא כשהחשך יכסה ארץ, והס"מ מרגיש שהגיע זמנו להתבער מהעולם, לכן מגייס כל כוחותיו וחילותיו להחטיא ולטמא אותנו, ופועל בכל כוחו להכניס כלי משחית ופצצות חכמות לתוך לב ליבה של בית המקדש הפנימי שבתוך כל אחד ואחד, מעתה כל התגברות, כל נצחון קטן, 'גדול הוא' ורם ערכה, ובכוחה להחיש פדות נפשנו, ולבנות בית המקדש, ולזכות לכל יעודי העתיד הנשגבים.

השגחה פרטית

נמצא שהאמונה בביאת המשיח ובגאולה העתידה, כוללת האמונה בהשגחתו יתב' על כל פרט ופרט ממעשי בני אדם הנעשים מימות עולם ובכל דור ודור עד ימינו אנו עכשיו, ואשר בהצטרפות כל הפרטים יחד, בא ההכרעה בשיקול 'המשפט' האם הגיע זמן גאולתם אם לאו, נמצא שהאמונה בביאת המשיח מפקיע כל מהלך של 'כוחי ועוצם ידי' ושל עולם כמנהגו נוהג, ומעמיד ומחזיר המבט הנכון כי הוי' הוא האלו' משגיח ומנהיג מקרני ראמים עד ביצי כינים, הוא אשר דברנו שהאמונה בביאת המשיח אינו רק בנוגע לעתיד אלא בניית כל מערכת השקפת האדם בהווה.

ומכח אותה אמונה יוקדת עד כדי מסירת נפש והשלכת הגוף לתוך אש יוקדת, או בעמידה בפיתויי אש היצר המתחדש בכל יום ובכל עת ובכל שעה, למען שמו באהבה, בזה יוצרים ובונים סיבות לגאולה המקווה, וגם בדור ירוד כשלנו כשהחושך יכסה ארץ, הנה מצד אחד כמה אנו רחוקים מאור הגאולה, אך מצד שני אדרבה דוקא בדור בו שולט האדם ותחבולותיו תאוותיו ויצריו, כל בקיעה בחזמותיה, כל תוספת אמונה וכמובן כל תוספת תורה ועבודה, אין לתאר ואין לשער רום עניינה וכוחה הכביר, להתם ולכלות החושך, ולהכין העולם לגילוי אורו יתברך שמו.

רבש"ע גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי.

ורחמים, וכאמרינו ותחזינה עינינו בשוכך לציון 'ברחמים'.
הנה החילוק בין כללות הגאולה שהיא במשפט, לעומת הגאולה הפרטית שהיא בצדקה ורחמים. כי גאולה הפרטית של 'שביה' לא יתכן 'במשפט' כי מה אנו מה חיינו, כי נזכה לאורו יותר מצדיקי עולם שלא זכו לה, ורק הופעה של מדת צדקה ורחמים תזכינו יותר מהמגיע לנו. אבל הגאולה הכללית מוכרח שתבוא עפ"י דין ומשפט, וכפי שיבואר עניינה.

דהנה מהלך 'המשפט' הנצרך לגאולה הכללית, עניינה שהיא כוללת ולוקחת בחשבון, כל המעשים שמימות עולם, כל הצרות הרדיפות הנוראות שעברו כלל ישראל מיום היותם לעם עד היום, כל הניסיונות והקשיים שעובר כל אחד הפרט והכלל, כל התפילות כל הבכיות כל התגברות על היצר, ועל הכול תורה לאין שיעור וגבול בכמות ובאיכות, ובשיקול הכול מביא גואל למען שמו באהבה.

נדבך אחרון

וכבר הגידו צדיקים מדורות קודמים, שבאמת רוב רובה של סיבות והכנות לגאולה העתידה, למשיח ולבנין בית בית המקדש, כבר קיימים ע"י כל דור ודורשיו, כל דור ונסיונותיו וצרותיו, ובית המקדש הפנימי שבתוך ליבו של כל אחד ואחד עומד לתפארה ומבקש להתגלות, וכל מה שחסר הוא המכה בפטיש, הנדבך האחרון, להשלימה ולשכללה, ואז פתאום יבוא השי"ת בהיכלו, ונראה עין בעין את חלקו ושיבוצו של כל אחד ואחד במערכת הגאולה, ובבנין בית המקדש.

ומכאן חיזוק והתעוררות כנגד אותם המתרפים מעבודת "ציפיה לישועה" באמרם מה כבר יועילו מעשי להחיש הגאולה ולתקן עולם במלכות שקי ולבניית בית המקדש, מה אני ומה חיי כשמדובר בדברים נשגבים שמימיים עולמיים, עי' מה שכתב בזה המסילת ישרים פרק י"ט, אך בידיעה האמורה שבאמת כבר נעשה ותוקן רובה דרובה, במשך הדורות, וכל הנדרש מאתנו הוא רק השלמת הנדבך האחרון בשרשרת המעשים הבונים ויוצרים את כל אפשרות גילוי העתיד, ממילא כבר שייך יותר הרגש ושייכות לענין.

הדברים דלהלן נאמדו ע"י מודינו הגאון דבי יוסף ליברמן שליט"א מדאשי הכולל

חיים של צפיה לישועה

שיבא הישועה אלא צריך להאמין שיכול לבוא כל רגע, וממילא צריך לחכות לו. והחפץ חיים בקונטרס צפית לישועה מאמר ג' מבאר דכ"ז מרומז במילה וצפית לישועה וז"ל: ונראה שזהו שאחז"ל צפית לישועה שלשון צפיה הוא כמו הצופה שעומד במקום גבוה ומתבונן לראות איזה דבר חדש כך צריך איש הישראלי לחכות על מלכות שמים שיתגלה בקרוב.

אמנם לא מבואר למה המצוה הזו של צפית לישועה היא כל כך עקרוני והוא מעיקרי האמונה, עד כדי כך שמי שאינו מאמין שיכול לבוא כל רגע ומחכה לזה דנחשב כופר בתורת משה והנביאים וכמש"כ הרמב"ם הנ"ל. והרי יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, וא"כ למה חשוב כ"כ הצפיה לישועה.

רק הנה ידוע דבגמ' אי' בכמה מקומות איזוהי בן עוה"ב וכו', ונראה מזה דגם בחיי עוה"ז האדם נקרא בן עוה"ב, והוא האדם שכל המטרה בחיים שלו כדי להגיע לעוה"ב. וכענין מה דאי' במשנה באבות, העוה"ז דומה לפרוזודור והעוה"ב לטרקלין התקן עצמך בפרוזודור כדי שתכנס לטרקלין. בן עוה"ב הוא זה דחי חיים של פרוזודור מפני שעסוק ע"מ להגיע לטרקלין העוה"ב.א

והתחדש במימרא של צפית לישועה דהמטרה והתשוקה של האדם זה לא רק להגיע לידי העוה"ב שלו, אלא צריך לחיות חיים עם מטרה להגיע לישועה לזמן של ביאת המשיח ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. וכמו שיש בן עוה"ב והיינו שחי בעוה"ז וכל מחשבתו ומטרת חיותו העוה"ב, כמו"כ יש הצופה לישועה וחי כל הזמן עם המחשבה שעוד מעט יתגלה כבוד מלכותו בביאת המשיח.

בספר דרשות ושיעורי רבינו דוד סאלאווייציק זצ"ל מובא סיפר שבאו לסבו הגר"ח זצ"ל בעת קום המדינה בבשורה המשמחת על הקמת המדינה ורצו לשמוע האיך הגר"ח יגיב. ומספר הגרמ"ד זצ"ל: והגר"ח ז"ל נעשה ממש כאש יוקדת ואמר אנחנו מאמינים ומחכים לביאת המשיח ואלהיה הנביא ושידד לנו מקדש של אש מן השמים ואין אנו מחכים לשטויות כאלו. ונראה בכונתו דכשהאדם מחכה לביאת משיח וחי חיים מרוממים של צפיה לישועה כל הדברים אחרים אינם תופסים מקום כלל, ונבאר הדברים ביתר ביאור.

הנה עיקר המצוה של צפית לישועה הוא מימרא בגמ' בשבת ל"א א' וז"ל: אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה וכו'. וברמב"ם פ"א ממלכים ה"א וז"ל: וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' והביאך ה', ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו ע"י כל הנביאים וכו'.

מבואר בדברי הרמב"ם דבכלל אמונה בביאת משיח הוא גם לחכות לו, וכן אנו אומרים אני מאמין בביאת המשיח ואעפ"י שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא. והביאור בהא דהחיוי הוא בכלל האמונה הוא משום דהאמונה היא שיכול לבוא כל הזמן, ואם באמת מאמין כך צריך לחכות, ואם אינו מחכה ה"ז סימן שאינו מאמין באמת.

ויוצא שהמצוה של צפית לישועה היא לא רק להאמין

(א) וידוע הסיפור עם הח"ח שבביתו היו השלחן וכסאות פשוטים מאוד, ושאלו אותו ע"ז, ואמר דכמו בחדר המתנה של רופא לא מקפידים על המושבים כיון שזה רק עראי, ה"ג כולנו בעוה"ז באופן עראי.

עשרה יש ששה ברכות מתקע בשופר עד ואת צמח דוד שהם תפלות על העתיד, וזה מראה לנו עד כמה היהודי חייב לחיות עם העתיד וכל העוה"ז הוא פרודודור כדי להגיע לחיים המתוקנים של ימות המשיח והתגלות כבוד מלכותו בעולם. ובפסוקי דזמרה משבחים הבורא עולם על הבריאה ומסיימים עם שירת הים שהגיעו לדרגה של גילוי מלכותו ית', ומסיימים השירה והי' ה' למלך על כך הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. והיינו שזו התשוקה ושיא השלימות בזמן שכולם יודו במלכותו ויהיה ה' אחד לא רק לפי האמת אלא גם שמו שהעם מכירים בו יהיה אחד שכולם יודו שיש רק ה' אחד.

ובסיום התפילה בא התפילה הנוראה של עלינו לשבח לאדון הכל שאנחנו יהודים שכל מהותינו לכרוע ולהשתחוות ולהודות לבורא עולם על כל מעשיו. וכיון שאנו יודעים ומשבחים אליו, אנו גם מחכים לזמן שכולם יודו על האמת, וזו תפלת על כן נקוה לראות מהרה בתפארת עוון, והתפילה מסיימת כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד ככתוב בתורתך ה' ימלוך לעולם ועד ונאמר והיה בים ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. זו סיום התפילה משום שזו צריך להיות התשוקה וצורת חיים של היהודי, מחכים כל הזמן לישועה לגילוי מלכותו.

ואנחנו נמצאים עכשיו לפני בין המצרים והוא זמן להרבות בתפלה ותחנונים ולשפוך שיח לישועה. והנה איתא בחז"ל [תענית כ"ט א'] על הקרא [במדבר י"ד א'] ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו את העם בלילה ההוא, אמר רבה אמר ר' יוחנן תשעה באב היה אמר להם הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות.

ובפשוטו נראה הביאור דהבכיה של חנם של המרגלים היה חטא דל"ה צריכים לבכות, וע"ז אמר ה' דבכיה בחנם גורם אח"ז מצב שיש סיבה אמיתית לבכות, והבכי של ט' באב היא בכיה אמיתית על הצרות ברוחניות ובגשמיות שיש לכלל ישראל.

וי"ל עוד דהבכיה של ט' באב אינו עונש אלא תיקון לחטא של המרגלים, דהמרגלים בכו בכי ללא הועיל, וה' גזר החורבן עם מצב של בכיה לדורות שיש תועלת

ועפי"ז יש להבין יסוד דברי הרמב"ם על החשיבות של מצוה זו דמי שאינו מאמין ומחכה נחשב כופר, ומשמע דאף שבעצם מאמין למשיח אבל אם אינו מאמין שיכול לבוא בקרוב ולכן אינו מחכה חסר לו בעיקרי האמונה. ולפי מה שנתבאר הביאור הוא דיסודות האמונה הם יסודות הדת שעל ידם היהודי מנהל החיים שלו. וא' מהם הוא צפיה לישועה, דע"י צפיה זו בכל רגע היהודי חי בחיים מרוממים של עוד מעט יתגלה מלכותו ויהיה מקדש ויבא אליהו, וברוח זה החיים מקבלים תמונה אחרת לגמרי.

וזו ביאור דברי הגר"ח שאמר בעת הקמת מדינה דמי שמחכה כל הזמן למשיח ומקדש ואליהו חי בחיים מרוממים שהדברים האלה כמו הקמת המדינה אינה תופסת מקום בכלל.

והנ"מ בצורת חיים כאלה היא גם החיזוק שיש להתחזק בכל השטחים, דכיון דהאדם מאמין ומחכה שבכל רגע יבוא משיח ה"ה מתחזק בתשובה ובמעשים טובים. וכמו שהאריך בזה החפץ חיים במאמר הנ"ל צפית לישועה בפ"ג וז"ל: והנה ידוע שנוהרנו בתורה להרחיק מדברי שקר כמו שכתוב מדבר שקר תרחק וכו', וזהו אפילו אם הוא מדבר עם איש שכמותו, וכ"ש אם הוא מדבר עם נשיא שבישראל וק"ו בן בנו של ק"ו אם הוא מדבר עם השם יתברך וכו', וע"כ יפלא מאוד איך אנו אומרים ג"פ בכל יום עלינו ומסיימים על כן נקוה לך ד' אלהינו לראות מהרה בתפארת עווןך, והלא אם היה מקוה באמת על כבוד ד' שיתגלה במהרה היה צריך כל אחד להכין עצמו לדעת עניני העבודה כל ההלכות השייכות לעניני הקרבן והמקדש. ודוגמא אם מצפין שיבוא המלך בהעיר אפילו באיזה ספק ספיקא מקשטין כל הרחובות לכבודו אפילו אם יהיו אלף רחובות בעיר מספק פן יסע דרך רחוב זו בעבור שאז כל הדינים נוגעים למעשה, ואם ת"ח לא ידעו בהם הלא לבזיון יהי לו, אין זאת כ"א שבפינו לבד אנו אומרים ד"ז אבל רחוק הוא מכליותינו וע"ז אני מתמה איך אנו אומרים לפני ד' דבר שאיננו כן וכו'.

-ב-

והנה כאשר מתבוננים בנוסח התפלות נראה דחלק גדול מהם תיקנו על צפיה לישועה, דהרי בשמונה

ליחרב ויתן את קולו בבכי, כשם שלא פייס יוסף את אחיו אלא בבכיה כך הקב"ה אינו גואל את ישראל אלא מתוך בכיה שנאמר ירמיה ל"א ח' בבכי יבואו ובתחנונים אובלים.

והנה הבכי כאן אינו בכי פשוט של אדם בצער גדול שלא יכול להחזיק מעמד בלי לבכות, דלא שייך בכי זה לפגישת האחים יחד, אלא נראה דהבכי כאן הוא בכי של תפילה והשתפכות הנפש, דבזמן שנפגש יוסף עם אחיו התברר דהמכירה היתה לתועלת ע"מ להוריד כלל ישראל למצרים וליצרף בכור הברזל ע"מ ליכנס אח"ז לא"י ולבנות המקדש לכפר על עונותינו, וראו השבטים ברוח קדשם את העתיד, אמנם כמו שראו את בנין המקדש ראו גם כן את החורבנות שלא יעמדו לנצח ועומדים ליחרב, וע"ז בכו דנמצא דהמכירה לא תביא לתיקון לנצח.

ומה תועלת יש בבכיה זו, אלא היא בכיה של תפילה מעומק הלב לה' לרחם על זרעם בעת החורבן ושישוב וירחם עליהם. ונמצא דביסוד של בנין של כלל ישראל בזמן מכירת יוסף מושרש הבכיה של זמן החורבן, והיא בכיה לה' לשוב אלינו וכמו שנת'. ויה"ר שיתקיים אצלינו הקרא שפכי כמים לבך נוכח פני ה' ונזכה בקרוב לביאת משיח צדקינו בב"א.

בבכי וה"ז מתקן את מה שהמרגלים בכו בכיה של חינוך. דהביאור בבכיה בחינם אינו שאין סיבה לבכות אלא שהבכי לא מועיל כלל, וכמו אדם שבוכה על אבידה שיש לו, ואטו הבכי מועיל לו כלל, בכי זה הוא בחינם, וכן היה הבכיה של המרגלים לא הועיל להם כלל.

אמנם הבכי של ט' באב הוא בכיה עם תועלת, דהוי בכי של גיעגועין וקירבה לה', ובבכי זה אנו מבטאים את רצוננו שה' יחזור אלינו, והוא לא בחינם כיון דשייך שה' יחזור אלינו. והוי משל לילד שבוכה לאביו על מה שאבדה לו ורוצה שאביו יתן לו הדבר מחדש, בכי זה אינו בחינם כי יש בזה מטרה לקבל את חפצו, וה"נ הבכי של תשעה באב הוא בכי להראות לה' את צערנו ולקוות שה' יחזור אלינו, והוא תיקון להבכי של חינוך של המרגלים.

ומצינו להדיא בחז"ל את ענין הבכי הזה על חורבן המקדשות כבר בזמן של האבות, וז"ל המדרש רבה בפ' ויגש [בראשית צ"ג י"ב] על הפסוק ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך: וכי שני צוארים היו לו לבנימין אלא אמר רבי אלעזר בן פדת יוסף ראה ברוח הקדש ששני בית המקדשות עתידין ליבנות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב, ובנימין בכה על צואריו ראה שמשכן שילה עתיד להעשות בחלקו של יוסף ועתיד

הדברים דלהלן נאמרו ע"י הרה"ג רבי יוסף צ'קינבסקי שליט"א ביום ג' לסדר קרח, לאחר תפילת זותיקין.

חיזוק בקיום דיני המשפט

וכמו"כ יש בידינו להעמיד ולו במעט השבת המשפט, שהוא ג"כ מן הדברים העתידיים להיות נשלמים לעת"ל [כמבואר ברמב"ם פי"א מהל' מלכים ה"א המלך המשיח עתיד וכו', וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם], והרי ע"ז תקנו לנו ברכת השיבה שופטינו, וכמו שהתנבא ישע"י ואשיבה שופטיך וגו', והרי דבר זה הוא מכלל גילוי המלכות, דמלך במשפט יעמיד ארץ.

ומלבד הכוונה לכלל הנהגת המשפט, שכל העובר על רצונו סופו לקבל עונשו, עוד ישנו החלק המיוחד של הנהגת משפטי התורה בידי ממונות ובכל מה שבין אדם לחברו, די ש בזה התגלות כבוד מלכותו של הקב"ה באופן מיוחד, במה שאין האדם קובע הנהגתו בזה כרצונו ולפי שיקול דעתו, רק הוא כפוף ומשועבד בכל דרכיו בזה למה שקבע מלכו של עולם, ובפרט בזה שדרכם של בנ"א שבדברים אלו מנהגם והרגשתם כבעה"ב [ואולי הוא משורש כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה], ואף אותם שנוהגים כפי משפטי התורה בזה, לפעמים הוא רק מפני שמבינים שאלמלא כן איש את רעהו חיים בלעו, או אפי' מתוך הרגשתם שכן הצדק והיושר [שהרי האלקים עשה את האדם ישר, אם לא קלקל ישרות זון], אבל לא מתוך שמשעבדים עצמם לבורא עולם ומנהיגו, שהוא לבדו הקובע ארחות חיי האדם גם בזה.

והפותח פתח בלבו להמליך את הקב"ה ע"ע ועל כל אשר יש לו, לנהוג כמצותו גם בזה, יוכל לבקש על השבת המשפט והשופטים בשלמות, ולצפות ולחכות לכך בלב שלם. [ועיין בשבת [לא]. בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה וכו', והקשו תוס' [בסנהדרין ז. בד"ה אלא, ובקדושין מ: בד"ה אין] מהא דאמרינן התם אין תחילת דינו של אדם אלא על ד"ת. וכ' מהר"צ חיות בשבת, דשמע בשם הגר"א דכל אלו השאלות ששואלים אותו, כולם על ד"ת הם, שמה ששואלים

הכנה מעשית מתוך הציפייה לישועה

כבר השרישנו הח"ח בסוף קונטרסו תורה אור, ובמאמר צפית לישועה, שאע"פ שיעקר חובת הצפיה לישועה היא מחובות הלבבות, ושרשיה בעיקרי האמונה, אבל ודאי שמכללה גם חובה במעשה. ועיקר דבריו שם לעורר על גודל החובה לבני תורה לעסוק לברר ולידע פרטי הלכות המקדש וקדשיו, [ולכאן ה"ה שאר מצוות וחלקי התורה שאנם נוהגים בזה"ז, ואנו מצפים שישבו אלינו בביאת משיח צדקנו בב"א], דא"א לאדם לצפות וליחל לדבר שאינו יודע כיצד עליו לנהוג כאשר יבוא, ויבוש ויכלם אז כאשר לא ימצא ידיו ורגליו בחובות שיהיו מוטלות עליו.

ובודאי ישנם עוד חלקים בהכנה למעשה המצטרפת לאדם, שבלעדיה א"א לו לחכות באמת לגאולה העתידה. והנה תקנו לנו אנשי כנה"ג להתפלל על כמה וכמה דברים החסרים לנו עתה, ואנו מחכים לתיקונם בכלל תיקון השלם העתיד, וחלק נכבד מתפילת שמונה עשרה הוא על דברים אלו. אמנם יש מהם שאינם בידינו כלל, לא הם ולא מקצתם, אבל יש מהם שבידינו גם עתה לעשות מה שביכלתנו, ולו מעט, כדי לכוון מלכות שמים המתגלה בהם, ואף אם יהא רחוק מן השלמות בעינינו אלו, מ"מ הרי זה בכלל חובת הצפיה למלכות שמים השלמה העתידה לבוא, דאדם שאינו פותח פתח שיבוא בו מלך הכבוד במה שבידו, איך אפשר שיקוה באמת לגילוי כבוד מלכותו מלמעלה, וע"ד שכ' הח"ח לענין לימוד פרטי המצוות הנוגעות לעת"ל.

והנה אף שאין בידינו לקבץ גלויות, או להעמיד מלכות בית דוד, אבל השפלת והכנעת הרשעים, ולרומם כבוד הצדיקים ולסייע בהצלחתם, יש בידינו פעמים רבות, [וכבר האריך רבינו יונה בגודל הענין, וכבוד שמים שיש בזה].

אינו מעיקרי ההכנה הנדרשת לקראת גילוי מלכותו ית' לעת"ל, אבל בחלק המעשה הוא מצוי מאד, ונוגע למעשה תמידין כסדרן, בשבתו בביתו בהליכותיו עם ב"ב, והנהגתו עם שכניו, ועם שאר בנ"א שעסקו עמהם, במקום תפלתו ולימודו או עסקו לפרנסתו, וכנודע. ובפרט לפי מה שהוכיח מרן הגר"ס ממתני' דב"מ [עה:]: שאף לתרעומת שבלב יש שו"ע, ופרטי דינים אימתי יש לו עליו תרעומת ואימתי לא, א"כ הרי יש כאן עבודה תמידית והכנה רבה להביא את מלכותו של הקב"ה לתוך חלק זה של חיינו, ובזה יוכל לצפות ולהתפלל מתוך לבו לשלמות מלכות שמים העתידה לבוא בהשבת שופטינו כבראשונה ובבוא ד' לשפוט את הארץ.

נשאת ונתת באמונה, ר"ל כדאמר ר"ל לעיל מינה [אקרא דוהיה אמונת עתיך וגו'], אמונת זה סדר זרעים, וכן כולם. [יעו"ש שהוכיח כן מדברי רש"י ג"כ]. ושאלת צפית לישועה היינו ששואלים אם עסק בסדר נזיקין המכונה בקרא הנ"ל "ישועות", ולפי הדברים האמורים, אולי יובן יותר השייכות בין סדר נזיקין, שענינו משפטי הממון ע"פ התורה ומצוות שבין אדם לחבירו, לענין הצפיה לישועה].

אבל אם אין דריסת רגל בלבו למשפט ד' וקבלת מלכותו בהנהגתו בינו לשאר בנ"א, איך יצפה באמת להשבת משפט מלכו של עולם. ואמנם ענין זה אולי

הדברים דלהלן נאמרו ע"י הרה"ג רבי חיים פריץ ברמן שליט"א ביום ד' לסדר חזקת, לאחר סדר ב' ציפייה לישועה מחוייב המציאות

שהאדם תפס את המציאות הפשוטה והאמתית בתפיסה חושית ממש. וכמו שכתב הפסוק "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

דהיינו שהחושים הפסיקו להיות מסך המבדיל, אלא להפך, גורמים לצורת תפיסת המציאות האמיתית.

ובאמת שיכלנו להמשיך לחיות כך, ולהגדיל יותר ויותר ההשגה עד אין חקר.

אלא שחטאנו בעגל ה". וירדנו עשר מעלות אחורנית וכו'.

ועדיין, היתה השגת המציאות האמיתית בחושים ממש אפשרית במידה מסוימת, על ידי השראת השכינה שהיתה בתוכנו, ובמיוחד על ידי המשכן והמקדש ששם לא היה לטבע תפיסה, ושם השכינה נגלתה לעינינו.

וכשהוספנו לחטוא וכו', נחרב הבית הראשון. ולאחר כן הבית השני.

ונתקיים בנו רח"ל "והסתרתי פני מכס" וכו' ה".

ומאז ועד עתה אנו יורדים ויורדים, ונוסף הסתר על הסתר עד דכא.

אנו יודעים בשכל את המציאות האמיתית, שכל סיבת ירידת השפע הוא תפילותינו, וכל קיום העולם הוא על ידי לימוד התורה, ושכל מעשי המצוות וכו' פועלים עד אין סוף, וכו'. ושהבורא נמצא בכל מקום, ורואה, ויודע, ומשגיח, ומפרנס ומכלכל, ונותן חיים, וכו'.

אבל בתפיסת המציאות שלנו, אין אנו תופסים את המציאות כך בכלל.

בתפיסת המציאות שלנו, דומים אנחנו לאיש הנכנס לחדר חשוך ללא טיפת אור. וכדי שלא יפול הוא מתחיל למשש בידיו, ומרגיש איזה הרגשה של אריג נעים. וממשיך למשש ומרגיש שהוא מונח בצורה מעניינת עם עליות וירידות ובסיבובים משונים, ומתפעל לעצמו מעניין מה זה. ומתחיל לדמיין כל מיני אפשרויות למה הניחו את זה כך, וכו'. ופתאום נדלק האור, והנה הוא רואה שזה אביזר הישן שם בשלוח.

אחד מן הדברים ששואלים אדם כשמכניסים אותו לד"ן הוא ציפית לישועה?

זאת אומרת שזה חובה עיקרית.

וקשה מאוד להבין איך שייך לדון אדם אם הוא לא הרגיש ציפיה למושהו.

תביעה על חובה מעשית מובנת.

אולם חובה להרגיש רגש ציפיה???

ואם לא אז תביעה???

ברור שהכונה היא, שאם האדם חי בצורה נכונה מבחינה מעשית, ממילא תתעורר לו ציפיה.

ובעז"ה ננסה להתבונן בזה.

בסמ"ק מבואר, שציפיה לישועה מחויבת מאנוכי ה' אלוקיך.

ויש להבין זאת. ובס"ד נראה מה ביאור הדבר.

מיסודי האמונה היא, שהמציאות האמיתית בבריאה שהקב"ה הוא ורק הוא מחויב המציאות, וכל הנעשה בבריאה הוא רק ברצונו ועל ידו.

מה שאין אנו חיים את המציאות הזו כפשוטה, הוא רק בגלל שהקב"ה קל מסתתר.

והנה המלאכים ובעוה"ב כך היא תפיסת המציאות כולה, ורק כאן בעוה"ז עולם החומר העכור אין תופסים את המציאות כך.

וצורת ההסתתרות היא על ידי כך שתפיסת המציאות היא על ידי החושים שהם חומריים וקולטים מושגי חומר.

ובאמת שאין הדבר מוכרח שיהיה כך. וכבר היה לעולמים שתפיסת האדם את המציאות היתה תפיסת האמת.

כתב הנפה"ח שבשעת מתן תורה גדר הדברים היה,

כך אנחנו.

נשנן לעצמינו, כאשר אנחנו עוברים קשיים ונסיונות, וכאשר אנו צריכים להתמודד מבית ומחוץ עם קשיים שונים ומשונים. כאשר חסר, או ח"ו אין טעם בלימוד ובתפילה, וכאשר אנחנו או ב"ב לא מבינים למה הדבר הזה או הזה חשוב כל כך. ולמה אי אפשר להיראות או להתנהג כמו שהוא או ההיא, וכו'. נסיונות שכל אחד עובר, וכל אחד יודע. ואנחנו הרי יודעים את הקושי העצום להסביר כשדברים לא נובעים מרגשות רוחניים פנימיים. ואיזה מלחמה פנימית צריך על כל פרט, וכו'.

(נצא לרחוב ר"ע, שכולנו יודעים כמה נסיונות הוא כולל בתוכו. נעצור את העוברים ושבים, ונשאל תגיד לי אתה מאמין באמונה שלמה בקב"ה, בתורה, בשכר ועונש. כולם יגידו לך מעומק הלב, ולא משנה איך הם נראים. בודאי! ותמשיך לשאול אותם, אז למה אתה מתנהג ככה, למה אתה נראה ככה, וכו'. הם לא יבינו מה אתה רוצה.)

צריכים אנו לדעת, זה לא מוכרח. זה לא מחוייב שנחיה כך. זה לא אמור להיות כך. זה לא נורמלי. זה צרה שאנו גרמנו לה. ועדיין אנו ממשיכים אותה.

נרצה שזה יהיה אחרת, נבקש שזה יהיה אחרת, נתחנן לזה, נחשוק בזה.

ובעיקר נצפה, נצפה לזה שכבר ידלק האור. ונראה את אבינו אב הרחמן בכל הדרו.

זה לא רק שאין אנחנו חיים את העולם הרוחני שהוא הרי המציאות באמת, אלא להפך. מכיוון שכל היכולת שלנו לחוות את המציאות היא רק על ידי החושים, ומה שנתפס בחושינו, מצידנו זוהי המציאות. אז חושינו מרחיקים אותנו מהמציאות האמיתית. ולא רק שאינם עוזרים לנו לחוות את האמת.

אמנם ברחמי הגדולים והעצומים, אבינו בוראנו לא נטשנו. ונתן לנו תורה שנעסוק בה, ומצוות שנקיים אותם, ותפילות וברכות. שעל ידי כל אלו אף כעת בהיותנו חשוכים בחומר העכור, כל מעשינו ופעולותינו ותפיסת החושים הגשמיים, תגרום לנו, ועל ידיהם נכיר יותר ויותר את המציאות האמיתית, ואת המשמעות האמיתית של כל דבר הקיים בעולמינו.

ככל שבן אדם מבין יותר שזו המציאות האמיתית, המציאות הזאת שנגלתה לעינינו במעמד הר סיני, הוא יותר ויותר חושק, ורוצה, ושואף, שכבר תוסר ההסתרה הנוראית והבלבול הנורא השורר אצלנו.

אנחנו צריכים לדעת ולשנן. זה לא מוכרח, שנחיה כך. הסיבה שאנו חיים בחושך הנורא הזה זה בגלל שאנחנו כיבינו את האור במעשינו הרעים.

אפשר ונדרש מאיתנו, לצפות להפסיק את הפעולה האיומה הזו שפעלנו בידינו.

הדברים דלהלן נאמרו ע"י אחד הרבנים שליט"א ביום ג' לסדר חזקת, לאחר תפילת וזתיקין.

בענין חובת הציפיה לישועת ד' ולגילוי כבודו עלינו בב"א

והמורם, שזה התכלית לגלות אותו יתברך "בלבנו" ע"י האמונה, ולאחר כן יש גם חובה לגלותה בפינו בין ביחיד, וברבים ברוממות הקול בבתי כנסיות כמבואר ברמב"ן שם.

וכאן יש עוד חלק, "שנגלה כבודו" לכל העולם, ורק שחלק זה נעשה על ידי שותפות של כל באי עולם לדרותיהם, ומכח כולם יחדו יתגלה מהרה כבודו.

וכיון שזה התכלית שלכך נוצרנו ולכך נבחרנו מה גדולה חובתנו שביחד עם ההכרה והאמונה שאצלינו להמתין וליחל לתכלית לגלותו כל העולם. לעולם של גילוי כבודו בחושינו ממש.

וכבר כתב הרבינו יונה דבריו הנוראים "מה תקות הנברא אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו בדברים האלו שנברא בעבורם שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'".

עוד נקודה על נחיצות הענין להתחזק לחבר לבנו לעבודה הנ"ל, כפי ששמעתי בשם המשגיח דפוניבו' שאמר על הצורך לחקר הלב לעבודת התפילה, שהרי בין כך האדם מקדיש חלק ניכר וגדול מזמנו לתפילות כל יום ובפרט בשבתות וכו', ואם הלב אינו חי ומרגיש חיבור לזה חבל שחלק גדול מחייו ועסקו אינן מנוצלים ועוברין עליו בהרגשה של כפית הלב למה שאין בו חושק וחפץ, ורק מחוסר ברירה הנו מתפלל ומברך כל יום כי זה מה שצריך לעשותו והפסד גדול הוא לאדם שחי בצורה כזו. וכן נאמר לענינו הרי התפילות מלאים וגדושים מזה הענין של צפיה לישועה ולגילוי כבודו בעולם, ואם האדם אינו מצפה וממתין באמת לזה א"כ כל חלקי תפילה אלו יצופצפו בפיו והוא עצמו אינו חי ומרגיש קשר לזה, רק אומרו דרך כפיה לומר מה שתקנו לומר [ולכך מחפשין ליפטר כל דשייך כגון בתחנונים דשני וחמישי]. ואם נזכה לחבר לבנו לצפיה לישועה ולעולם של גילוי יתברך שמו הרי נחיה ונתעלה בכל החלקים האלו.

ולדוגמא כמה פעמים ביום אדם שומע קידש ועונה שוב ושוב אמנים בריך הוא, ואיש"ר וכו'. ואם לבו אינו מחובר, הרי כל הקדישים עוברים באזניו ונענים בפיו והלב והחיות מנותק מזה.

מחשבה של טעות לפעמים נכנסת, שענין זה שייך ליחידים שבדור ואין זה מהמצוות של כלל ההמון כולו. אך וודאי טעות גדולה היא.

א. כבר שמענו מהגרי"ס שליט"א בוועד הראשון, כמה חשוב וחמור הענין שהרי הרמב"ם יסדה לאחד "מעקר דתינו". ביאת המשיח עם האחכה לו בכל יום שיבוא.

ב ועוד, שהרי הסמ"ק יסדה למצוה הראשונה ששמענו מפי הגבורה וקשורה באמונה "דאנוכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך וגו'".

בכמה מקומות בתפילה מצאנו שאחר שאנו מכירים ומכריזים באמונת מציאותו יתברך, מיד אנו מתפללים לגילוי במהרה וכו'.

א. בעלינו לשבח - אמת מלכינו אפס זולתו וכו' - על כן נקוה וכו'.

ב. בקדושה קדוש קדוש וכו'. מלא כל הארץ כבודו וכו'. ימלוך ה' לעולם. [ובמיוחד בשבת שמוסיפים בקשת "ממקומך וכו'"].

ג. בשמע ישראל תמיד אומרים מיד ברוך שם וכפי ששמעתי ממו"ר נ"י - דלדעת הרבה מפרשים הוא בקשה לגילוי כבוד מלכותו לעולמים. [כדוגמת איש"ר].

ד. בשירת הים אחר כל הגילוי של זה קלי וכו' - אמרו ישראל ד' ימלוך לעולם ועד [דקאי על הגילוי העתיד. כמו שאומרים בסוף על כן נקוה ככתוב בתורתך ד' ימלוך לעולם ועד, ועי"ש ברמב"ן עה"ת בשירת הים].

וביאור הענין, כי תכלית כל העולם מהבריאה עד סופה ובכל אשר קורה בה הוא רק לגלות את מציאותו, להוציא את העולם מעולם של "קל מסתתר" לעולם של גילוי "אלוקי ישראל מושיע", (כידוע מהרבינו יונה בברכות) וזהו "לכבודי בראתיו" "טוב יצר כבוד לשמו". ובנו בחר ד' לגלות כבודו בעולם.

וכבר כתב הרמב"ן בסוף בא שאין לקל חפץ בתחתונים וכו'. וכוונת כל המצוות הוא רק שנודה לאלוקינו וכו'.

הרגישו בכך "קול דודי דופק" שלא נרגיש מרוצים שברוך ד' "חזרנו לשגרה, ושבנו אל המנוחה ואל הנחלה, חזרנו למירון", וזכינו שהגרש"א שטרן שליט"א יצא לחזק הענין במכתב מלהיב לבת אש קודש דבאמת הזמן גרמא להתחזק בזה, ולמען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט וכו'.

ואמרת לי לחזק הרגשת הלב בזה, ע"פ עובדא שהיתה במשפחה אחת שאביהם נסתבך באיזה ענין ועקר לחו"ל, אך כתב לילדיו במכתביו שרוצה ומתכוון הוא לחזור, אך זמן חזרתו לא נודע להם. ועל כן היה מנהגם כל אותה התקופה להשאיר דלת הבית בלי נעילה וגם בלילות כדי שכשיבוא האב יוכל מיד ליכנס ולא ימצא ח"ו דלת נעולה. וגם עובדא לצד השני ראיתי באחד שבא לביתו ומצא דלתו נעולה, [מבפנים באופן שלא אפשר היה לפתוח מבחוץ], והבין שבני ביתו ישנים, אך שמע שהילדים בבית צריכים לעזר, ואחר שראה שדפיקותיו ובעיטותיו לא הועילו הוצרך בלית ברירה להזמין פורצי דלתות.

וודאי שהנמשל לענינו מובן שחלילה לא תהא כזאת שכשאבינו שבשמים יחפוץ לגאלנו ולהשיבנו אליו שימצא שדלתות לבנו אטומים ונעולים. ושלא נצטרך לברקים ורעמים יותר כדי לפתוח אליו לבנו.

ויה"ר שנזכה לצפות לגאולה ולהיות מ"דור שמצפים למלכותי מיד נגאלים".

אשר וודאי על כן, ראוי להשים עבודת לבנו בראשונה לענין זה, ובד בבד עם החיזוק באמונה שברוך ד' זכה דורינו בבארות נובעין לחיזוק האמונה בהשגחה פרטית וחיות עם המאורעות הקורים על כל צעד ושעל, יש להסמיך לזה מיד את החיזוק לצפות לגילוי מציאותו ומלכותו והכרתו בכל העולם.

מחשבה נוספת אפשר לומר בענין דמצות "אנוכי" להתעורר לצפות לישועה, דהרי שלימות המצוה דאנוכי כפשוטו היה לדור המדבר ששמעו קולו יתברך מדבר "אנוכי" שכעת אתם שומעים את קולי בחוש, שתדעו שאני הוא ד' והאלוקים שהוצאתי אתכם וכו'. והנה אנו אין לנו ממש את המדרגה שנכיר במציאות ד' כמו ששמענו קולו ממש, ורק ע"י קשר הדורות אנו משתדלים להתחבר לאבותינו אשר שמעו קולו יתברך ויודעים ששמענו את ד' שהעיד בנו שהוא ד' אלוים וכו'.

אמנם לשלימות בזה נזכה שוב לעתיד לבוא וכלשון שאומרים בקדושת מוסף והוא ישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי להיות לכם לאלוקים אני ד' אלוים, וא"כ יש לחזק הציפיה לישועה בכדי לזכות לשלימות קיום מצות "אנוכי".

החיזוק שזכינו כאן בס"ד אצל בני החבורה, התחיל עקב האסון בליל ל"ג בעומר בהר הקודש מירון, אשר כמה ת"ח

הדברים דלהלן נאמדו ע"י הרה"ג רבי מיכאל אולמן שליט"א ביום ג' לסדר בלק, לאחד תפילת וזתיקין

קרלנשטיין זצ"ל) דיש טעות נפוצה כשעוסקים בעין ציפיה לישועה שמיד מתחילים להתעסק בגילוי מלכות ד', ויחוד ד', ותיקון השלם וכו', והרי בכל העבודות והמצוות ידוע לנו שהדרך היא להתחיל מהדרגה הפשוטה, ואף מה"שלא לשמה" ומתוך זה לבוא למדרגה הגבוהה.

ואף כאן יש להתחיל מהמדרגה הפשוטה של צרות הפרט והכלל שכולם שורשם בגלות והחורבן וע"י זה יתעורר לצפות לישועה.

וזה הכונה לישועתך קוינו כל היום כי באמת כל היום אדם רוצה שיהיה לו יותר טוב אם זה בזמן שלומדים, הרי תשוקת כל אחד ליכור יותר ולהבין יותר, ולדעת יותר, והרי השגותינו רחוקים כ"כ משאיפותינו, ודבר זה נובע מעומק הגלות, וכמו שהגדיר הגר"ש פינקוס זצ"ל שכשנגשים להתפלל צריך לדעת שאילו היה לנו בהמ"ק היינו אנחנו בעצמינו יכולים להיות תנאים", וכך בכל ענין, אם נכנסים לשב"ק וברוך ד' הכל מסודר ובוהק, ובהמ"ד מלא, אבל כשחושבים לרגע הרי זה רק אחוז קטן מהכלל ישראל ורח"ל רוב הכלל ישראל לא זוכה לכך וזה מהגלות, ואף בדברים טובים ומשמחים, כגון כשבאים לשמחה וברוך ד' נבנה בית ובודאי יש להודות ולשמוח, אבל מ"מ הרי יש כל כך קשיים מסביב, ועול וחובות מכל זה, וגם זה מהגלות ואם אדם מקשר את כל צרותיו וכל קשייו לגלות, ועל כל קרן צדקה שרואה נזכר שזה מהגלות, ועל כל חולה נוסף רח"ל מבקש לישועתך, ועל כל בחור שרח"ל נשר מהדרך מבקש "יהא שמיה רבא מברך", ועל כל קושי ברוחניות מבקש "ברחמים תשוב", וכן הלאה, אז ממילא יזעק לבו "לישועתך קוינו כל היום" ומתוך זה יבוא לזכות באמת שיהיה לשמה ולצפות לישועת ד', כי ע"י זה מתחיל להרגיש "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם" וממילא מרגיש ג"כ "מה לו למלך שהגלה את בניו" ומתחיל לזכור את השכינה, ואת רצון הקב"ה להטיב לנו, והרי באמת הכל היה יכול להיות טוב, ורצון הקב"ה רק להטיב, וכל הצרות וההסתרות הם מצער הגלות, ולקב"ה יש צער מזה, וכשמקשר את צערו לגלות בהמשך הזמן ירגיש את צער הקב"ה.

א) ויתכן לפרש שזהו הטעם שבסוף אהבה רבה מבקשים והביאנו לשלום, ולכאורה אין מובן השייכות לבקשה שלעיל, ויתכן שהכונה שכדי לזכות לדרגה הנכונה של ללמוד וללמד אנו זקוקים לוהביאנו לשלום.

לישועתך קוינו כל היום

בסייעתא דשמיא זכיננו להתיסדות החבורה להתחזקות במצות הצפיה לישועה באופן של אז נדברו איש אל רעהו.

בתחלת הדברים רציתי להקדים, שכשעלה רעיון יסוד החבורה אמר לי אברך אחד שאומנם זה רעיון נשגב, אבל לא שמענו כ"כ מרבותינו שדברו מזה ואולי לא ראוי לעשות כזה חבורה.

והשבתי לו שבדידי הוה עובדא שאחד פעם שכנע אותי שראוי לומר תיקון חצות כל יום, וטענתי לו אף שדברך דברי טעם, אבל למה לא שמענו שמרן הגר"ח"ק שליט"א שמשכים כל יום מבעוד ליל אומר תיקון חצות? ולמה אעשה דברים שלא שמענו, לאחר תקופה יצא לאור ספר ד' אמות של הלכה ובו סדר יומו של מרן הגר"ח שליט"א וראיתי שסדר יומו מתחיל בתיקון חצות. ואז נוכחתי לראות שיתכן שרבותינו עושים, רק אנחנו לא מסתכלים.

וכך גם כאן פשוט שבדבר כזה שהוא מהשאלות הראשונות שאדם נשאל לעוה"ב, והוא מצות עשה גמורה מדברי קבלה כמפורש בהרבה פסוקים ("אם יתמהמה חכה לו" - חבקוק ב' - ועוד), בודאי שרבותינו התעסקו בזה, ומצוה עלינו להתאמץ בזה.

בשערי תשובה באו"ח סוף סי' קי"ח הביא בשם האר"י דיש לכון באמירת לישועתך קוינו כל היום שהוא ג"כ מהמצפים כדי שיוכל לענות לעתיד לבוא שהוא מהמצפים. והוסיף בשם מהר"י צמח שיכוון בזה גם על הפגעים והרעות שיש לו, ומצאתי בזה תועלת גדולה עכ"ד.

ויש להתפלא דלכאורה כשמדברים על ציפיה לישועה אין נכון לערב את הרצונות האישיים ואת הצרות הקטנות, והרי ציפיה לישועה היא ציפיה להתגלות ד' ואם כבר תקנו לנו בקשה להתגלות ד' בעולם איך נעשה קרדום לחפור בה רצונותינו ועסקינו.

ונראה לבאר עפ"י מה שראיתי (בקונטרס להג"ר חנוך

לנהוג אבילות מותוך תשוקה ורצון

ובהיות שאנו עומדים סמוך לימי בין המצרים נראה להעיר הערה קטנה ואף שאיני יודע אם יסכימו עמי מ"מ נראה שהיא נכונה מאוד.

ידוע מה שמעוררים לקיים את ההלכות כצורתם ולא לנסות להתחמק ולהקל בהם שזה נראה כבורח מצער האמיתי של הגלות.

אבל באמת אין בזה די, וצריך לגשת לימים אלו בהתלהבות וחשק, ולעשות את מנהגי האבילות ברצון ובתשוקה, וזה דבר פשוט וברור שמצוות לא נעשות בכפייה, וברור שהלכה בשולחן ערוך אינה עונש, אלא היא מצוה, ומצוה עושים בחשק, והרי הקוראים איכה מתוך מגילה, מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגלה", ומודים על זה שקבלנו את המצוה הזו.

וביאור הענין פשוט ביותר, וע"ד משל אם נראה אדם שמת אביו רח"ל והוא רץ להביא רמקול ולהספיד ודואג לקרוא לכולם, ומדפיס ספרים לזכרו בחשק והתלהבות,

וכי נשאל אותו הרי אתה אָבֵל ואיך אתה עושה בחשק, ובודאי ישיב לנו אה"נ הייתי רוצה שהוא יהיה, אבל אם אינו כאן זה האפשרות שלי לכבדו, ואת זה אני עושה בחשק.

וה"ה כאן נכון אנו מצפים לגאולה, אבל כל זמן שאין גאולה האפשרות שלנו לכבד את הקב"ה בימים אלו היא עם מצוות ומנהגי האבילות.

ידוע מש"כ בספר יסוד ושורש העבודה (ונדפס בהרבה מחזורים) שלקראת סוף יו"כ"פ כשקשה לאדם התענית יחשוב הלואי יתארך היום יותר ויותר וישמח בנח"ר לקב"ה.

ונראה דה"ה בט"ב יש לאדם לחשוב - הלואי ויבוא משיח - אבל כל זמן שעדיין לא בא הלואי ויתארך יום זה ותענית זו יותר ויותר (וכמו במשל הנ"ל שבדאי מנסה הבן לחשוב איך יוכל להאריך ולהוסיף בהספדו על אביו כמה שיותר) כי בכל רגע מקיים מצוה ומגלה כאבו על ריחוקו מהקב"ה וגורם נח"ר לקב"ה. (ואם חושב מתי יגמר התענית יש בו ח"ו חשש של פורק עול מצוות), ודי' יעזרנו שבזכות ההתאספות יחד נזכה לגאולה השלמה ויתהפכו הימים לששון ולשמחה.

הדברים דלהלן נאמרו ע"י הגאון רבי שלמה אדלשטיין שליט"א ביום ג' לסדר פנחס, לאחר תפילת וזתיקין

לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב

אהבת ה'.) וכאשר יש עליו יראת ה' אין לו לירא משום דבר. אבל אם אינו ירא מהשי"ת הוא ירא מהברואים מהרבה אריות והרבה דובים והרבה ליסטים המצויים בעולם אשר באמת צריך לירא מהם מי שאינו ירא מה'.

ולזה אמר משה (דברים י"ד) "מה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך כי אם ליראה את ה'" ר"ל כיון שעל כורחו יש לו לאדם יראה מהרבה דברים רעים הלא טוב לו להפוך היראה לטוב לירא מאת ה' ואז ינצל מכל היראות שיש בעולם, וזהו באמת דבר קטן ומה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך, וא"כ איפה ע"י היראות הרבה שיש בעולם מזה יבואו ליראה את ה'.

והאלוקים עשה שיראו מלפניו דרשו חז"ל (ברכות נ"ט.) אלו הרעמים שנבראו לפשוט עקמומיות שבלב. ולכאורה לפ"י אך מהרעמים ירא ולא מלפניו.

אבל הכוונה הוא כנ"ל שעל ידי הרעמים יראו מלפניו כיון שבלא זה יהיה עליהם יראת הרעמים וכדו'..

הכלל הוא כי השי"ת אינו נוקם כמו בש"ו רק כאב את בן ירצה. ר"ל רצונו במוסרו כאב לבן כמו האב החס על כאב וצער בנו ומ"מ מיסרו כדי להטותו לטוב. עכ"ל.

א"כ מבואר בדברי הגר"ח דכל פחד שיש בעולם הוא כדי שיעורר האדם עצמו לירא מלפניו.

וכן הדבר אצל בני האדם הקב"ה שולח בתחילה יסורים קטנים כדי לעוררו ואם אינם עוזרים הוא שולח יסורים קשים יותר. וזה צריך האדם לידע שאם הוא יתעורר מיסורים קטנים אז מונע הוא מעצמו יסורים גדולים יותר.

כתבו בעלי המוסר דיסורים של אהבה הם כגון אדם המכניס ידו לכיסו להוציא פרוטה ויצא לו סלע והדברים צריכים ביאור וכי דבר זה נקרא יסורים.

אלא הביאור הוא כנ"ל דכל צער הכי קטן של האדם מביאו הקב"ה כדי לעוררו ואם האדם לא מתעורר ממנו מביא הקב"ה יסורים קשים ממנו.

וכן הם דברי הגר"ח הנ"ל בביאור דברי חז"ל דלא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב דלכאורה פחד מרעמים הוא פחד קטן בלבד אלא שכל תכליתו היא בכדי שהאדם יעורר עצמו לירא מלפניו ית' ולא משום דבר שבעולם.

הטעם למנהג אמירת תיקון חצות בימים הללו

איתא במשנ"ב בהלכות בין המצרים בסימן תקנ"א ס"ק ק"ג ז"ל "ובכוונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום כמו חצי שעה", ומובא בשיחות החפ"ח (עמו"י ט) דהחפץ חיים היה נוהג בכל יום מימי בין המצרים לומר תיקון חצות לאחר חצות היום. וכן כיום ישנם מקומות שנהגו לחלוץ ועליהם ולהתאבל על החורבן כל יום לאחר חצות היום.

וטעם מנהג זה הוא לעורר את הלבבות שזו תכלית ימים הללו.

תכלית החורבן והגלות לעוררנו לשוב אליו

כתב הגר"ח מוואלאז'ין בדרשות מוהר"ח (עמו"י ת"א) ז"ל, אבל עתה בעוה"ר בדורות הללו אשר אנו יושנים בתרדמת העצלה כמו שכתב בזוהר ע"פ מה לך נרדם (יונה א, ו) וכמ"ש "אני ישנה" אבל "ליבי ער", היינו הקב"ה שנקרא צור לבבי (תהלים ע"ג כ"ו).

על דרך משל כמו מלך שהיה לו בן יחיד, ונפל הבן למשכב בחולי גדול וכבד, ואמרו הרופאים שאין תרופה למכתו אם לא שימעט בשינה, והלך אביו במר נפשו, ונטלו ממיטתו הכבודה, והשכיבו ארצה כדי שלא יוכל לישון הרבה, אבל ראה אביו שעדיין לא הועיל כלום, ועם כ"ז הוא ישן, ועשה אביו עוד כמה תחבולות לזה ולא הועיל כלום, עד שהוכרח אביו המלך הרחמן להניח חרבות וסכינים תחתיו, כדי שלא יוכל לישון.

והנמשל מובן כי בהיותנו שוכבים על מיטת המלך היינו בהיות הביהמ"ק קיים על מכונו בהשקט ובשלוה היינו ישנים מהיות דופק על פתחי התשובה לשוב אל ה' בלב שלם, ומחמת כן הגברנו עוד יותר כח הס"ם, הוא היצה"ר, על עצמנו, לכן הוכרח להחריב הבית והשכיב אותנו בגלות. עכ"ל.

מבואר בדבריו דתכלית חורבן ביהמ"ק והגלות היא לעורר אותנו לשוב בתשובה אליו בלב שלם.

לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב

כתב הגר"ח מוואלאז'ין בספרו רוח חיים (פ"ד, כ"ב) ז"ל ולכן נבראו מזיקים ומחבלים בעולם כדי שיבינו בני אדם שהוא מהשי"ת ויראו מהשי"ת כמו שכתב בחובת הלבבות (שער

העת אך ורק לשמור חייו ולעבור את דרכו בהצלחה ואף אם יראו לו באמצע הדרך כל תאוות וחמדות שבעולם לא יביט ולא ישים עינו עליהם כלל כי יודע הוא שברגע שישים ליבו לכל דבר אחר הוא יאבד את חייו, והטעם לכך הוא כשיש פחד אמיתי שום דבר לא יכול להסיח דעתו, וכך חי הבית הלוי את הפחד מהשי"ת והרגיש שבכל עבירה ואפילו הרהור חטא הוא יאבד את חייו חיי הנצח.

כשיש לאדם פחד אמיתי אין שום דבר בעולם שיכול להפיגו. וכדמבואר בגמ' שרק יין מפיג פחד, דפחד ממיס את הלב.

אדם השומע רעם יש לו פחד קטן בלב ברגע זה צריך לנצל פחד זה להעביר אותו לפחד מהקב"ה וכ"ש פחד גדול כגון ההולך בדרך ורואה לפניו לסטים או חיה רעה דברגע זה אוחזו פחד נורא צריך שיעבירו לפחד מהקב"ה.

בכל זמן ועת נשלחים לאדם מאורעות שמטרתם לעוררו לירא מלפניו ית', ובפרט בשנה האחרונה שהיו לנו מאורעות נוראות הממסות כל לב.

והסיבה לכך שלא כולנו התעוררנו ממאורעות אלו היא משום שאנו קשורים לעולם החיצון ומקבלים את המאורעות בצורה מעוותת כמו אנשי הרחוב.

והדרך היחידה להתעורר ע"י מאורעות הללו היא להיות בביהמ"ד להתנתק מכל הסביבה ולהסתכל על המאורעות כמו שהשי"ת רוצה, שנתעורר לפחד ממנו, וע"י כך נתעורר ונתקרב אליו.

כתוב בפסו' (משלי כ"ח. י"ד) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה ליבו יפול ברעה. (מבואר בגמ' בברכות דף ס' דאין הכוונה לפחד מהמאורעות אלא בדברי תורה ופרשו בתוס' דהיינו שדואג שלא ישתכח תלמודו ומ"מ ניתן לפרש ג"כ כפי שנבאר) ניתן לפרש בפסו' דהכוונה דאין לפחד כלל מאדם או ממאורעות דע"ז נאמר פחדו בציון חטאים אלא כשמגיע לאדם פחד ע"י דברים הללו צריך לנצלו לפחד מהשי"ת.

ה' יזכנו שהרעמים ששמענו בתקופה האחרונה שהיו גדולים ונוראים יעזרו לנו לפשט העקמומיות שבלב שזו התכלית של בין המצרים וע"י כך שייך להגיע לתכלית של ט' באב שזה בעצם המועד.

וכשנגיע לתכלית של הצער על החורבן יגיע המשיח ונגיע לתכלית של השמחה כמו שנאמר ישיש עליך אלוקיך כמשוש חתן על כלה.

וזו היא התכלית של ימי בין המצרים שיעורר האדם את עצמו.

מה היא עקמומיות שבלב

שמעתי לבאר מהגר"ש שבדרון זצ"ל בשם הגר"ל חסמן זצ"ל מה הכוונה לפשט עקמומיות שבלב. ע"פ משל דישנם כמה מיני דברים עקומים ישנו דף מקומט שצריך לישרו וכיצד עושים זאת ע"י שמניחים עליו חפץ עד שמתישר וישנו בגד מקומט שמניחים עליו דבר כבד כמה ימים עד שמתיישר ואם אי"ז מיישרו מניחים משה חם ואם אי"ז מועיל מניחים עליו מטלית רטובה ומעליה משה חם. ואם יש ברזל עקום לוקחים צבט ומפשטים אותו ואח"כ לוקחים פטיש ומכים בברזל עד שמתיישר לגמרי.

אבל אם יש חור בברזל אין לברזל שום תקנה אלא להכניסו לכבשן ולהתיכו וליצרו מחדש.

ומסיים ר' שלום אין דבר יותר עקום מהלב ואותו פחד קטן כמו רעם מפשטו.

כיצד מתעוררים ע"י רעמים

וכיצד שייך להתעורר ע"י הרעמים.

כתב הבית הלוי בפרשת יתרו כיצד לא יכשל אדם בלאו דלא תחמוד וז"ל "ומה יעשה אדם והלב חומד.. דכן יסד הבורא יתברך בטבע כל הברואים דגם מעט פחד שיעלה על לב האדם מעביר ממנו כל כוחות התאוה והחמדה, וא"כ אחרי שהזהירה התורה בלאו דלא תחמוד ואסרה לחמוד אם היה לאדם יראה מן האיסור אפילו יראה קטנה כיראת הנפילה ג"כ שוב לא יחמוד כלל.

ובזה יבואר טעות האדם מה דסובר דיש לו תרוץ על המעשים רעים שלו כי בא לו ע"י תגבורת היצה"ר, ואי"ז תרוץ דבמעט יראת ה' אם היה מעלה על ליבו לא היה היצר יכול לו כלל. דהיצה"ר אינו חזק כלל דבמעט יראה נתבטל כל הכח שלו ועיקר שליטתו הוא רק במה שמשכח מקודם היראה מלב האדם.

וזהו שאמר הכתוב מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה וכו' דרק אם יהיה לך יראה ממילא תקיים הכל. עכ"ל.

וניתן לבאר הדברים ע"פ משל למה הדבר דומה לקרקס גדול ובמרכזו חבל מתוח בין שני מגדלים גבוהים ועמד השחקן והחל לעבור מעליו וודאי שכל דעתו נתונה באותה

הדברים דלהלן נאמדו ע"י הרה"ג רבי משה חיים אולמן שליט"א, ביום ד' לסדר פנחס, לאחד סדר ב'

ישראל אל ה' מעתה ועד עולם, ואומר חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'. אם עושין כן, הרי אתם נושעים, שנאמר דאשר לא יבושו קווי, וכתוב וקוי ה' המה ירשו ארץ.

וכך הוא נוסח תפילתנו בכל יום, את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כו' כי לישועתך קוינו כל היום, שהיא זכותנו לגאולה, כי קוינו לה כל היום.

מטרת הגלות לחדש את האהבה בהמתנה למלכות שמים

בהושע פרק ג' יש פסוקים יקרים שמגדירים את מצבם ותפקידם של ישראל בגלות, עד ישובו אל מקומם הראשון. בזכות הדרישה. הבאנו את הדברים בעיקר כפירוש המצודות. והובלעו בזה מדברי שאר המפרשים.

ויאמר ה' אלי לך אהב אשה אהבת רע ומנאפת כאהבת ה' את עמו ישראל והם פונים אל אלהים אחרים ואוהבי אשישי ענבים. עם ישראל דומה לאשה אהובה לבעלה מתחילת נישואיהם והיא מנאפת תחתיו, כך ישראל שכמעט מתחילה הלכו אחר ע"ז.

אוהבי אשישי ענבים, אהבת עולם הזה. רש"י מביא שהוא ה' חטאם של עשרת השבטים השותים במזרקי יין ולא עסקו בתורה. אהבת עולם הזה במידה מופרזת (לא רק אהבת השתיה אלא אהבת הכלים 'אשישי ענבים', ועי' שבת סב:) היא סתירה לאהבת השי"ת אותנו. ואולי מתוך כך באו לחטא ע"ז.

לכך הוציא הקב"ה את רעיתו לגלות, אבל טרם שיצאה לגלות קשרה עמו לבל תנתק - ואכרה לי בחמשה עשר כסף, ובחומר שעורים. חומר שעורים הוא הבטחה שיכלכלם גם בגלותם, אבל בדוחק, דוגמת לחם שעורים שאינם נאכלים אלא מדוחק. בחמישה עשר כסף. המצודות מבאר שהם חמישה עשר הנביאים שניבאו על הגאולה שיכספו לה ישראל. ועי' מלבי"ם.

ואומר אליה, ימים רבים תשבי לי, לא תזני ולא תהיי לאיש וגם אני אליך. כיון שנהגה שלא כראוי בהיותה עם בעלה ואהבתו, תקנתה כעת היא בתקופה של המתנה לבעלה כשהיא בלי קשר עם אחרים. כך גם כנסת ישראל בגלות, אישה רחוק ממנה, אבל גם את הע"ז עזבה. והיא ממתנת

הפקדתי שומרים, הם הדורשים ומתפללים לגאולה

כתי' ישעי' ס"ב, על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו, המזכירים את ה' אל דמי לו עד יכונן את ירושלים ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ, ופי' מפרשי הפשט שם שהשומרים הם בני ישראל המצפים לגאולת ישראל וירושלים, ומבקשים אותה תמיד יום ולילה בתפילותיהם. והיינו שרצון ה' הוא לבל ינחו מלדרוש את ירושלים ואת המקדש והוא צורך הגאולה. לשון הפסוק הוא **הפקדתי** שומרים, יש לנו תפקיד.

ירושלים ודאי כוללת את המקדש, אבל יתכן שיש כאן הדגשה על השראת השכינה בתוכינו, ירושלים היא מחנה ישראל, וקדושת ירושלים מפני השכינה (רמב"ם בית הבחירה וי). ומאידך, כך הוא הדין שבית המקדש צריך להיות דוקא בתוך מחנה ישראל. כביכול יש לשכינה צורך בנו. וגם לעתיד לבוא כשמלאה הארץ דעה את ה' יהיה לנו תפקיד להיות מקום השראת השכינה. ולכן גם בתפילה אנו מיחדים בקשה לירושלים. וכשאנחנו מתפללים בימים נוראים ותמלוח אתה ה' ... בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך אין זה כדי לברר יותר את מקום המקדש, אלא לבקש את הדבר הזה של השראת השכינה בתוכינו.

באלשיך שם ביאר אופן אחר, אולי ע"ד דרוש, הפקדתי שומרים ומי הם, אלו תלמידי חכמים שכל היום וכל הלילה לא יחשו מגירסא, המזכירים את ה' תמיד בתפילתם. אל דמי לו, אל תחשו מלהתפלל עליו ועל כבודו. והיינו ש'הפקדתי שומרים' לדרישת ירושלים הוא תפקיד ששייך יותר לתלמידי חכמים.

ישועה בזכות הקיווי

בילקוט (ובמדרש) תהלים מ', ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו, ויושיענו. אין ביד ישראל אלא הקווי, כדאים הם לגאולה בשכר הקווי, וכן הוא אומר באיכה טוב ה' לקויו לנפש תדרשנו. (וזהו שירמיה אומר במגילת איכה שיש לנו תקומה בשכר התקוה והדרישה). שמא תאמר עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', תקוה אחר תקוה, חזק ויאמץ לבך. וכבר כתיב יחל

דברים הסתומים ושיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. וכע"ז בסוף הל' תשובה. הרי בימי הבית לא שקטה הארץ ולא כל עם ה' במדרגת נבואה ויחלש כח היצר. לכך גם הנביאים שהיו בימי הבית ודיברו על התשובה נתאוו לימות המשיח.

וכעין זה שמעתי מרבינו הגרד"ל שודאי העיקר הי"ג, האמונה בביאת המשיח, נמסר בסיני והיה קיים לישראל עוד טרם החורבן, לידע שיגיעו ישראל בסוף הימים לשלימות תחת מלך ממלכי בית דוד. ואילו לא חטאו במדבר ולא היה משה מת, או אילו לא חטאו בארץ ישראל, ודאי היה מתקיים היעוד לגאולה ושלימות הבריאה ולהיות המלכות לדוד ויהודה. והיה מצבם מוסיף ומתעלה עד לשלימות במלכות בית דוד ובבנין עולמים.

וגם כשנגאלו מגלות בבל היתה אפשרות שיבנה בית שני זה בנין עולמים בשלימות ויגיעו לימות המשיח, כמבואר ברש"י זבחים דף נט: שנתבא יחזקאל על צורת המזבח, של בית שני או לעתיד. ואין זה ספק ברש"י אלא שהיתה נבואתו לצדדים אם יזכו. (ועיי' ברש"י יחזקאל מג פסוק יא ראויה היתה ביאה שנייה של עזרא כביאה ראשונה של יהושע לבא בזרוע ובנס כדרשינן עד יעבור, ובנין זה מאז היה ראוי להם כשעלו מן הגולה לגאולה עולם, אלא שגרם החטא). עכ"ד.

אבל אחר החורבן נוסף ענין האבילות. והיא עבודת הימים האלו. והנה הציפיה לישועה קלה לנו יותר מן האבילות, כי אדם שיודע שיש לו סיכוי לזכות בהון רב הוא מקוה ומצפה לכך, אבל אין אדם מתאבל אלא על דבר שהיה קיים לו, על דבר שהוא מרגיש.

וידוע שיש להקל את העבודה בזה לפי דברי רש"י סוכה דף כה. שגם אבילות קרובים אין מצותה בהרגשת אבילות הלב אלא בהנהגת אבילות. להראות שקרה כאן משהו, שהחיים אינם כמות שהיו. ומי שאינו נוהג כך הוא מזלזל בכבוד המת. ולכאן גם כשתיקנו אבילות על החורבן היא ההנהגות המעשיות. ומי שמקיימם כדי להורות על כך שקרה משהו, שהעולם אינו כפי שהיה צריך להיות. קיים את מצות האבילות, ויזכה לראות בשמחתה. אבל ודאי שאנחנו רוצים להגיע לדרגה גבוהה יותר, לאבילות הלב, ועם ההתעסקות המתמדת בענין הזה, שאנחנו חיים את החסרון ואת השלימות, אנחנו קרובים יותר להגיע לאבילות שלימה.

לבעלה כאשה עגונה. וגם אני אליך, ל' המצודות וגם אני כמוך אהיה פרוש מאשה ואמתין לך. גם הקב"ה שרוי כביכול בפרישות וממתין לנו, ואינו מתחבר לאומה אחרת.

כי ימים רבים ישבו בני ישראל, אין מלך ואין שר אין זבח ואין מצבה ואין אפוד ותרפים. ימים רבים יהיו ישראל במצב זה של המתנה, אין מלכם עמהם אבל גם לא יתחברו לשר לא יפנו לאחד משרי מעלה או לע"ז. אין זבחים לה' וגם לא לע"ז (מצבה). אין אפוד היינו אורים ותומים, אבל גם לא הלכו לכחות אחרים - לתרפים, לשאול בהם עתידות. ומסיים המצודות היא בשורה טובה לישראל שידעו שלא יפנו עוד לע"ז בימי גלותם.

אחר, ישבו בני ישראל ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים. והביאו המפרשים את דברי חז"ל, שלשה דברים מאסו ישראל בימי רחבעם, במלכות שמים, במלכות בית דוד, ובבית המקדש, ואין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן. את ה', את דוד, ופחדו אל ה' ואל טובו זה בית המקדש. ופי' הרד"ק שישבו ועם התשובה יקוו הטובה הגדולה שהבטיח לאחרית הימים.

כבר בימי רחבעם, תחילת ימי בית המקדש, זלזלו ישראל ולא העריכו את בית המקדש ומלכות שמים. כנראה זה היה שורש החורבן, ולא ישבו לגדולתם אלא כשיחזרו ויבקשו שלשתן, עם הדרישה והחשיבות שיתנו לזה.

למדנו בזה, שיש בגלות מטרה ותיקון, שנשב ונצפה למלכינו אוהבינו, ונשמור עצמינו לבלי להתחבר לע"ז וכיוצא בזה מהשפעות אחרות. ואף הוא מצפה לנו עד שתגיע השעה. ובהיות שזו היתה תחילת ירידת ישראל, שמאסו בבית המקדש, ומלכות שמים. לא יזכו לגאולה עד שיחזרו ויבקשו את ה', את דוד, ואת בית המקדש.

הציפיה לגאולה טרם החורבן

גם טרם החורבן, היה ענין ציפיה לגאולה, לגאולה השלימה שהזכרה בתורה ויעדו לו כל הנביאים. כמו שכתב הרמב"ם פ"ט ממלכים לא נתאוו החכמים והנביאים וכל ישראל לימות המשיח אלא כדי שיהיו פנוין לתורה וחכמתה ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות כו', ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ויהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים

ציוד לגלות בארץ ישראל

חוץ מירידת הדורות, יש סיבה פשוטה שקשה לנו להרגיש את הגלות, אנחנו נמצאים בארץ ישראל בחסדי ה', אין לנו את המצב הפשוט של הגלות שהיה אצל אבותינו ואולי קיים גם כעת במקומות מסוימים. כי אנחנו נמצאים במקומינו. ובדרך כלל, יש לנו את צרכינו הרוחניים והגשמיים.

שמעתי על כך משל לאב שהיה חשוך ילדים תקופה ארוכה, בשנות הציפיה הוא אימץ ילדים שונים. אחר שנים רבות נולד לו בן. אכן הבן היה בן של תקוות ותפילות, הוא היה מוצלח ומוכשר יותר מכל הילדים שדרו בבית. הוא הצליח בלימודיו והקסים את כל רואיו בהתנהגות האצילית שלו. ומעל הכל הוא היה קשור לאביו מאוד, ואביו החזיר לו אהבה. הם ממש לא נפרדו אחד מהשני והוא למד מאביו הכל.

ברבות השנים חלפו מאורעות שונות. הבן התידד עם זרים ואביו כבר לא עמד במרכז החיים שלו. כתוצאה מכך גם ההתנהגות שלו הלכה וירדה, והוא נחלש בשמירת המצוות. במשך כל הזמן הזה אביו לא חסך מאמצים והשקעה להשיבו למוטב. הוא שלח אליו מומחים ורבנים לדבר אל ליבו אך לשוא. פעמים שהבן בז להם, פעמים שהשתכנע אבל אחרי זמן מה הוא שב והתפתה. סופו של התהליך היה שהבן הגיע הביתה עם שיער ארוך ותלבושת זרה, רמקולים של מוזיקה מזוהמת ומסכים שונים. היה ברור שהאב לא יכול לחיות עם בנו במצב הזה וצריך להוציא אותו מהבית.

והנה, פנה אליו אביו ואמר לו, בני היקר. אנחנו לא יכולים

לחיות יחד. אני צריך להוציא אותך מהבית. אבל אני יודע שיהיה לך קשה מאוד לבד. אתה בן תפנוקים ומעולם לא התנסית לישון בספסלי הרחוב בקור או בחום. חשוף לאנשים מפוקפקים ושאר מרעין בישין. אתה לא תשרוד. לכן אני עושה דבר לא מקובל. אני משאיר אותך בבית עם צרכיך הבסיסיים ואני יוצא עם אמא לגלות. אנחנו כבר נסתדר עם קשיי הגלות. עברו ימים, הבן התרגל למצבו. היו לו בגדים בארון איכשהוא, כל חודש היתה מגיעה עגלה מהמכולת עם אוכל. אם הוא שמר, היה לו עד סוף החודש. אם הוא בזבז, הוא היה נשאר רעב. לא היה מי שדאג לו לכבס ולגהץ. מי שיעיר לו על לכלוך או ייעץ לו, מי שיהיה איכפת לו ממנו כשצריך. מי שראה אותו, היה מזהה מיד שיש כאן ילד עזוב ומסכן שחי בלי הורים. אבל הוא עצמו לא היה משוכנע בכך. מה רע, יש לי אוכל ויש לי בגדים. היה צריך לשכנע אותו שרע לו כדי שירצה להשתנות, לעורר את רחמיו על אביו שיוכל לחזור הביתה.

היו דורות ותקופות שכשעם ישראל חטא ועזב את הקב"ה. ה' השליך אותם מארץ ישראל לגלות. היה קשה אבל עם ישראל שרד. בדור האחרון עדיין לא נבנה בית המקדש. וכל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו. אבל ה' רואה שאנחנו מפונקים וחלשים ולא נסתדר לבד. וכך אנחנו בארץ ישראל או בשאר מדינות של חופש, עם תנאים גשמיים ורוחניים סבירים. אבל עזב ה' את הארץ. והסיר את השגחתו הגלויה, הוא לא גר איתנו כמו בימי האהבה שחינו יחד כמשפחה. אנחנו לא מרגישים בכך, אבל אנחנו ילדים עזובים. ומעל הכל יש גם את צער השכינה. אבינו נמצא בגלות ומצפה לחזור לביתו.

יזכנו ה' לצפות ולראות בגאולתו ושמחתו במהרה.

הדברים דלהלן, נאמרו ע"י הרה"ג רבי נועם חיים טאוב שליט"א ביום ד' לסדר מטות-מסעי, לאחר סדר ב'

תקופת בין המצרים מקבילה לתקופת הימים הנוראים

ראוי להתבונן בגודל הזמן של בימי בין המצרים, כפי המבואר במהרש"א בבכורות ח: בביאור הנידון עם סבי דבי אתונא, שהקביל את תקופת הזמן של ימי בין המצרים לתקופת הזמן של הימים הנוראים. ואם ראה המהרש"א לנכון להקביל ימי התשובה, שהם מהלך שלם של כפרה ותשובה מיראה ושמוחה עד תכלית השלימות, לאותם כ"א ימים של אבילות, בהכרח שישנו כח שרשי ומקביל בימים אלו לאלו.

וזהו שסדרו לנו חז"ל בפסיקתא מהלך של הפטרות ג' דפורענותא ז' דנחמתא, עד ב' דתיובתא, ובה מגיעים ל"וכ"פ. והרי שהוא מהלך פנימי אחד ארוך להכשיר את האדם לבוא אל השי"ת, ואבר שהנשמה תלויה בו.

והנה, מבואר בדברי חז"ל עומק החיוב לקוות ולצפות לישועה, וראשית לכל הוא ציווי, כפי שהביא החרדים- (מ"ע מדברי קבלה) צוה יתברך על יד נביאיו להיות אדם מקוה ומצפה ישועת ישראל ע"י ביאת משיחנו בכל יום כנבואת צפניה דכתיב לכן חכו לי נאום ה' ובנבואת חבקוק כתיב אם יתמהמה חכה לו ופי' במדרש דעל ביאת משיחנו קאמר וקבלו חכמים מפיו.

הציפיה לגאולה היא השרש והיסוד לגאולה העתידה

אך מבואר שמלבד זאת אינו חיוב גרידא אלא מונח בו ענין שרשי ויסודי כסיבה לכל השייכות לתכלית ולגאולה

העתידה. וז"ל הח"ח במאמר צפית לישועה ג, הנה בפרקים שעברו ביררנו מצד השכל שצריך האדם לצפות לישועת ד' ועתה נבאר החיוב ממאמרי חז"ל דהלא אמרו בשבת (דף ל"א) ששואלין לו לאדם בשעת הדין צפית לישועה (והיינו כמו שאנו מתפללין בכל יום וקרנו תרום בישועתך) והקב"ה מתרעם על האדם כשאינו מחכה למלכותו כדאיתא בפסיקתא (במאמר גילי) שאמר הקדוש ברוך הוא לצדיקים לא יפה עשיתם **שחיכותם** (כך הגי' המתוקנת שם, וכן נראה מתוך המשך הענין שם) **לתורתי ולא חכיתם למלכותי** הרי אפילו צדיקים המחבין התורה דורשים מהם על צפוי לישועה.

ויש לשמוע מדברי חז"ל שיסוד הציפיה אינו ענין מיוחדש לעצמו כלפי הגאולה, שמדבר על אותם צדיקים ש'חייכותם לתורת', שיסוד הצדיק הוא השואף ומתגעגע לשלימות הקירוב להשי"ת, בדביקות שלימה בו ית' בתורתו, ועל כך התביעה שאדרבה כבר הגיעו להיות צדיקים ולחכות להשי"ת, ויש להם לקחת את כח זה עצמו עם התוכן היותר פנימי שלו, לחכות לקירבת ה' בגילוי מלכותו בעולם.

וממשיך הח"ח- ודבר זה מקרב את הגאולה כדאיתא בילקוט איכה בשעת חורבן הבית אמר יצחק אבינו לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע שמא אין חזרה לבנים והשיב הקדוש ברוך הוא אל תאמר כך יש דור שהוא מצפה למלכותי מיד הם נגאלים שנאמר **ויש תקוה לאחריך** נאום ד' ושבנו בנים לגבולם. מכל זה נראה שרצון השי"ת

(א) וז"ל, ועוד אייתו תרי ביעי וא"ל הי זוגיתא כו, ע"ד שאמרו בשמעתין תרנגולת לכ"א יום וכנגדו בלזו ואמרינן שרמז ירמיה מקל שקד אני רואה שהם כ"א יום מ"ז בתמוז עד ט, באב והם רמזו לו ימים אלו בזוגיתא אוכמתא ע"ש הגלות ולפי שיש עוד כ"א ימי סליחה ושמחה מ"ט ראשון של ר"ה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות והוא שרמז לו בזוגתא חירותא ג"כ ע"ש ליבון עונות וכך א"ל הרי תרי ביעי שהתולדה מב, זוגיתא הן כולן לבנים ואין ניכר איזה מהשחורה ואיזה מהלבנה כן אין לכם היכר כי מקרה א, יקרה את כולן שהפורעניות והטובות שוים בימים בשיעור א, זה כזה כ"א יום הן ואין כאן מקום תקוה לכם והשיב בדוגמא זה עיזי אוכמתי כו, הן ב, שעירים שהביאו ישראל ביה"כ החירותא היא שהיתה לה, והאוכמתא שהיתה לעזאזל והגבינה שהיא התולדה מהן שניהן לבנים שגם השעיר לעזאזל היה מלבין עונותיהם של ישראל שנאמר ונשא השעיר וגו, וכמ"ש שהיו קושרין בהוא שעיר המשתלח חוט של זהורית וכיון שהגיע למדבר היה מלבין וכן הוא הענין בב, זוגיתא שהיו שניהם תולדותם לכ"א יום ותולדות שניהם היו ביצים לבנים כי הנה שני שיעורים כ"א יום ג"כ תולדותיהן שוין בליבון כי כמו שהכ"א יום שמר"ה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם כן גם ימי כ"א יום פורעניות מ"ז בתמוז עד ט, באב היה תולדות ליבון עונות כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר.

חנינו לך קוינו היה זרועם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה, לבקרים אותם שמשכימים בכל בוקר ובוקר לבקש רחמים, אף ישועתנו בעת צרה אלו אבליים שחמדו את הישועה ערב ובקר וצהרים, והיתה צרה גדולה לישראל שמבזין אותם ומלעיגין עליהן, כל רואיהם יכירום (ישעיה ס"א שם) אלו אבילי ציון, שעשה הקדוש ברוך הוא על עולמו מלאכי חבלה ומחבלים והולכים כל [ימות] הגאולה ואבילי ציון עמהם נכנסים ועמהם יוצאים, כאדם שנכנס אצל חברו ויוצא ואין מזיקים אותו, והרואה אותם יושב ואומר לשוא שחקנו לשוא לעגנו על דבריהם, אמר רבי בר חנינא זכות של אילו מצמתת אותם ואנו הרהרנו אחריהם, על אותה שעה אמר ישעיה וראו גוים צדקך אלו אומות העולם שהם רואים צדקתם של אבילי ציון.

ובמסכת דרך ארץ- הנאנחים, והנאנקים, והמצפין לישועה, והמתאבלים על ירושלם, עליהם הכתוב אומר לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר.

והיערות דבש בביאור ותחזינה העמיד שבזה מונח כל הזכות לעתיד לבוא- ובאמרו ברכת ותחזינה, ישים אל לבו שיזכה שיהיה בזכותו, כי מה שהוא בזכותו יוכל לראות ומה שהוא בזכות אבות, אינו יוכל לראות ולכך הבטיח הקדוש ברוך הוא לעתיד לבא יגאל ישראל בזכותם, כמו דכתיב [ישע"י סג, טז] אברהם לא ידענו וכו', כי אם הקדוש ברוך הוא יגאל ישראל בזכות שסובלים גלות המר ומקבלים באהבה ומאמינים ביחודו ומצפים לישועה, כאשר היה במצרים שנגאלו בזכות אמונה, ולכך נאמר [ישעיה נב, ח] כי עין בעין יראו בשוב ה' שבות ציון, וכן בקשתינו ותחזינה עינינו.

ויש ללמוד מכל מאמרים אלו כמה יסודי ומהותי ענין האבלות על ציון, והתקוה לישועה, שעיקר פרשת הגאולה מתייחסת אליהם.

ביאור המעלה היסודית של הבכייה על ציון

ולב יודע מרת נפשו כמה המרחק בעבודת הלב, שעם מה שאנו חסרים מכל כך הלב סגור. אך הוא חיזוק גדול לזכות לימים אלו, ובפרט למועד של ט"ב. שמבואר שלהיות אבלי ציון אף ששלימותו כפשוטו, הוא מונח במעשים המלמדים על הכלל. וכל חתן שהניח בראשו אפר מקלה, זכה כבר לשייכות למה שאמרו חז"ל על ראש שמחת- זה אפר מקלה שבראש חתנים, שנאמר לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר. וכבר נקרא בתואר אבלי ציון.

שנחכה למלכותו בכל עת (ונראה שזהו שאחז"ל צפית לישועה שלשון צפיה הוא כמו הצופה שעומד במקום גבוה ומתכוונן לראות איזה דבר חדש כך צריך איש הישראלי לחכות על מלכות שמים שיתגלה בקרוב) עכ"ד הח"ח.

ומבואר שהבינו חז"ל שהמונח בפסוק 'יש תקוה לאחריתך' אינו רק להודיע שיש תקוה, אלא בתקוה ורק בה מונח כל השייכות לאחרית. וכן הוא לשון המצוד"ד שם- ויש תקוה - יש לך מקום לצפות לאחרית טוב לבניך כי בגמול זה ישו בו בניך לגבולם. ועוד מבואר שהמדובר אינו על ציפיה להגאל מצרות הגלות, אלא על המצפה למלכותו של הקב"ה.

מעלתם הנשגבה של "אבילי ציון"

והמשך הילקוט שהביא הח"ח, מקורו בפסיקתא- שבועה היא לפני שכל שחיכה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה שנאמר לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד (צפניה ג' ח') באבילים שנצטערו עמי על בתי החרב ועל היכלי השמש עכשיו אני מעיד בהם שנאמר את דכא ושפל רוח (ישעיה נ"ז ט"ו), אל תהי קורא את דכא אלא אתי דכא, אילו אבילי ציון שהשפילו את רוחם ושמעו את חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם.

עיקר הגאולה מתייחסת ל"אבילי ציון"

ויתירה מכך, מבואר באופן מופלא עד כמה הוא מהותי ועד כמה מונח בזה, שעיקר שם הגאולה מתייחסת לנקודה אחת- אבלי ציון. וכמ"ש הפסוק בישעיהו סא- רוח ה' עלי יכן משח ה' אותי לבשר ענוים שלחני לעבוש לנשברי לב, לקרוא לשבויים דרוך ולאסורים פקח קוח, לקרוא שנת רצון לה' ויום נקם לאלקיני, לנחם כל אבילים, לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר, שמן ששון תחת אבל מעטה תהלה תחת רוח כהה. והרי שבשורת הגאולה מתייחסת באופן פרטי בדוקא לאבלי ציון.

וחז"ל דרשו בהמשך הפסיקתא שם את המשך הפסוקים שם בישעיה- זו היא שנאמרה ברוח הקדש על ידי ישעיה ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים (ישעיה ס"א ט'), כנגד מי אמרו ישעיה למקרא הזה לא אמרו אלא כנגד אבילי ציון שהקדוש ברוך הוא עתיד ליתן להם [ניצוחם] על אויביהם שנאמר ונודע בגוים זרעם, אל תהי קורא זרעם אלא זרועם, ומי עומד להם בזרוע הקדוש ברוך הוא עומד להם בזרוע שנאמר ה'

בעניין שירת ציון והבכיה על נהרות בבל

ויש לבאר יותר את הענין, במה הוא כ"כ יסודי שדוקא כפי איכות השייכות אליו היא השייכות לכל ענין התכליתי. הנה, כשם שלשמחה יש משקל מיוחד בתורה, מבואר שאף לבכיה, עד שאמרו חז"ל במדרש תהלים עה"פ שם ישבנו גם בכינו- ר' איבו אמר אילו בכו עד שלא גלו לא גלו, ורבנן אמרי **בזכות אותה בכיה** עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן, דכתיב כה אמר ה' מנעי קולך מבכי (ירמיה לא טו), ואומר ויש תקוה לאחריתך נאם ה'.

ומבואר שמצד אחד אם בכו קודם לא היו גולים, ומאידך, בזכות אותה בכיה עתידים להגאל. וצ"ב איך מונח כל ענין הגאולה באותה בכיה.

ומאידך מבואר כמה שייך ענין השירה לזכר החורבן, בכל ענין על נהרות בבל, בכל התהלים ישנם שני מזמורים עיקריים על קינת החורבן, מזמור עט עליו דרשו חז"ל שקינה לאסף מבעי ליה, על עצם חורבן המקדש והשלכת ישראל לחרב ולבזיון. ועל נהרות בבל. וצ"ב כל צורת המזמור, שדרשוהו חז"ל על שדרש מהם נ"ל לשיר לפניו משיר ציון ושלטו בעצמם וקצצו אצבעותיהם, איזה ענין מיוחד התחדש בענין החורבן במה שבכו כבר אחרי הגלות על נהרות בבל עד שראה דהמע"ה לקבוע על כך מזמור זה. ומה העסק הגדול במה ששאלו מהם לשיר משיר ציון עד שמתוך כך נשבעו שאם אשכחך ירושלים וכו'.

ומבואר כאן ענין יסודי בכח השירה. שצ"ע לשם מה הוציאו אתם כנורות, שהולכים לגלות בערום וחוסר כל כפשוטו, ומה שנושאים אתם הוא את הכנורות. ומשמע שמצד עצמם תכננו שנשאר אתם שיר ה'. ורואים כמה ענין שיר ה' הוא הענין המרכזי כאן, שזהו מה שתכננו להשאיר אתם מירושלים, וזה היה מה ששאלנו שובינו. ועל כך אמרו איך נשיר את שיר ה', ואדרבה חזרו מדעתם הראשונה שיוכלו להמשיך בגלות לשיר את שיר ה', ואדרבה הפקיעו עצמם משיר ה' שלא יוכלו לשיר אותו- עד שאמרו חז"ל שעל כך העיד הנביא בחזרתם לארץ שלא היו שם מבני לוי- שאתה מוצא שאחר שבעים שנה נבנה הבית, כתב שעלו הכהנים והלויים וראשי האבות שנאמר ויקומו הכהנים והלויים וראשי האבות (עזרא א ה), ואחר כך כתב ואקבצם אל הנהר וגו' ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי

שם (שם ח' ט"ו) אלא שלא היו יכולים להקיש בכינות שהיו אצבעותיהם מקוטעות. ואף מה שאמרו אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני- אינו ענין לעצמו, ביאר בתוס' הר"ש (בשיטת הקדמונים ריש ע"ז) שהכוונה אם אשכחך מלשיר את שיר ה'. וצ"ב יסוד הענין.

ומאידך, ביציאת מצרים נקראת הנקודה העיקרית ע"ש השירה, עד שהנביא אומר שלעתיד לבוא השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ומעיקר צורת הזכרת יצי"מ מבואר בגמ' ברכות יד: לומר הוצאתנו ממצרים ועשית לנו נסים וגבורות על הים, ושרנו לך. וענין נפלא כתב באדרת אליהו עה"פ אין כאל ישרון- אין כאל ישרון. הוא יציאת מצרים כי מבואר שהיא שקולה כנגד כל הנסים שבתורה. ובו נודע שאין כמוהו בכל הארץ וכמ"ש בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ. ולמען ספר שמי בכל הארץ. ואמר אין כאל ישרון פי' כאל של ישרון שנבחר לו אז לעם כמ"ש שלח עמי ויעבדני. וקרא ישרון על השירה הראשונה ששרו לו ביציאת מצרים כמ"ש השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ע"כ. והרי ששם החביב והמעולה של ישראל, נקרא על שם השירה שעם היציאה, שצורתם של ישראל להיות עם ה' התהוותה באותה שירה.

ובמזמור מב, מתי אבוא ואראה פני אלקים, היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלקיך, אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבור בסך אדם עד בית אלקים בקול רנה ותודה המון חוגג. והרי שעיקר הזכרון שאשפכה עלי נפשי הוא צורת העליה לרגל, איך היה בדרך של קול רנה ותודה המון חוגג.

ויש לבאר את ענין השירה בכלל שהוא ענין יסודי בנפש, ואינו תלוי בענין נגינה או פיוט, שמצינו שעסק התורה נקרא שירה, כפי שביאר המהר"ל במנחות קי., כתיב (תהלים מ"ב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, ודרשו (חגיגה י"ב ב') כל העוסק בתורה בלילה מושך עליו חוט של חסד, הרי שקרא התורה **שבלילה** שירה. ואין אדם שאין לו שירה, שכל אחד יש לו נקודה ששם הוא קשור בעומק נפשו, והיא נקודת השירה שבנפשו, שכאשר יבוא לשיר את שירת חייו, להיכן הוא שייך וקשור, זה מה שיצא לפועל.

וכאשר יצאו ישראל לגלות סברו לקחת אתם את ענין השירה, ואף שנחרב כל המציאות החיצונית של

(ב) ומעשה בהגר"פ שרייבר צ"ל ששכב בערוב ימי בלי הכרה, ובאותו הזמן שכב במצב זה ראש השלטון, ולנסות האם הם

הגלות, עד שאיננו יכולים לשיר כאן את שיר ה'. ופעולה זו מצד עצמה היא מיתה וחורבן, שאין לך אדם שאין לו שיר, וגזרו על עצמם לכלוא את כח השירה, בהכרה שבאמת אין לנו כאן אפשרות של חיים. וזהו שראה דוד המלך ע"ה לקבוע מזמור זה שבו חל ונשלם החורבן.

אלא, שפעולה זו של מיתה וחורבן, היא שורש החיים, שלא בטל שיר ה', אלא שמעתה יהיה גנוז בעומק נפשם של ישראל ושמור רק לה'. וכל זה היה ברית בתוך נפשם שנשלם כאן חורבן הקשר בתוך החיים בפועל, אך חורבן זה הוא מעשה הבנין שהוא מה שלא מוציאים את נקודת החיות על שייכות אחרת, ומשאירים את כל אותה נקודה שמורה בנפשם רק לתכליתה.

אלא, שעלולה מאוד להשכח. ועל כך כרתו ברית, שאם אשכחך ירושלים. מלשיר בה את שיר ה', שאכן אנו כמתים, ואיננו יכולים להוציא את נקודת חיותנו, אך הוא מתוך שאיננו משלימים עם מציאות החיות של הגלות, אלא שומרים בתוכנו את החיות האמיתית למצב והזמן בו יתאפשרו החיים האמיתיים.

ומבואר בחז"ל שבאותו מעשה נורא שכרתו אצבעותיהם, זכו שנשבע הקב"ה **אתם שלטתם בעצמכם וקטעתם אצבעותיכם חייכם מה שלא השבתי לירמיה ולציון, אני משיב אתכם, על עזיבה ושכיחה שתבעו אותי שנא' אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני (תהלים קל"ז ה')**, ולא עוד **אלא אתם שלטתם באצבעות ידיכם של ימין אף אני אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני**.

ע"י הבכיה על ציון מתקיימת התכלית שהיתה בציון ע"י השירה

ומשמעות הבכי בגלות והאבילות על ציון, הוא חיותו של אותו קשר עצמו שבמקדש היה במהלך של שירה. עד שנהפך לאבל מחולונו. וכפי שעמד השפ"א, שעיקר השייכות שלנו במועדים הוא מתוך ההתאוננות במוסף שמפני חטאינו גלינו.

וזהו עומק מה שזכו באותה בכיה שבכו בירידה לגלות, שאמרו חז"ל שבזכותה יגאלו-

ביהמ"ק, יוכלו לקיים אתם בתוך הגלות את כל עומק השייכות הפנימית, הגנוזה בכח השירה.

ונקודת השבר וחלות היתה כאשר הבינו שאין זה כך. שכאשר בקשו מהם השבאים שישירו לפניהם, לא היה זה מעשה פרטי, שאמרו במדרש שם- היה רבי יצחק בר טבלא אומר למה"ד למלך ב"ו שנשא בת מלכים אמר לה עמדי והשקיני כוס אחד, ולא רצתה להשקותו, כעס עליה והוציאה מתוך ביתו, והלכה ונשאת למוכה שחין, אמר לה עמדי והשקיני כוס אחד, אמרה לו ריקה בת מלכים הייתי ונשאתי למלך, ועל שאמר לי השקיני כוס אחד ולא רציתי להשקותו, כעס עלי והוציאני מתוך ביתו, שאילו השקתיו הייתי מוסיף על כבודי כבוד, עכשיו אתה אומר לי עמדי והשקיני.

והיינו, שמזיגת הכוס היא מלאכה של קירוב. ומבואר שבהכרח, הדרישה לשיר לפני נ"נ אינה פעולה בעלמא, אלא כאותה אשה שכבר מונח שנשאת למוכה שחין, שנמצאים תחת רשות העמים ומשועבדים להם. ודרש שמעתה ישתמשו באותו כח נפלא של שירה, לשמש אותו. והבינו שאינו ענין פרטי בבקשתו של נ"נ, אלא הוא שייך לעצם היותם במצב של איך נשיר את שיר ה' 'על אדמת נכר', וביארו האב"ע והרד"ק והמלבי"ם שהמכוון על אדמת 'אל נכר'. והיינו, שעצם מה שנמצאים על אדמת נכר, לעולם הוא מקום שהקשר הטבעי בו כבר אינו למציאות של ציון, אלא שנמצא תחת שלטון שרי העמים, כפי שביאר הרמב"ן עה"ת בכ"מ, ומתוך כך הקשר הטבעי שם הוא קשר למציאות העוה"ז. ובאו מתוך כך להבנה שלא הבינו קודם הגלות, שלעולם כח השירה הוא התקשרות עומק הנפש, אלא שאצל מי שקשור בעומק נפשו למציאות הגשמית, אף שירתו היא יותר ויותר התקשרות בגשמיות. ולהוציא בגלות שיר זה, בהכרח הוא אדרבה, שימוש למוכה שחין.

והבינו מתוך כך שאין עיצה אלא לכלוא את כל אותו כח שירה, עד לקביעת מציאות בעומק הנפש ש'איך נשיר', שהפועל שלו היה מה ששלטו בעצמם לקצוץ בהונותיהם, והפקיעו את מציאותם מאפשרות השירה, והיה מתוך הקביעה בנפש שאיננו שייכים למציאות

מגיבים, ליד הגר"פ וצ"ל דברו בלימוד והמכשירים התחילו להראות סימן חיים. ולהבדיל, אל אותו ראש השלטון קירבו 'פלאפל' לגרות אותו, והתחילו המכשירים להראות חיים. כולם חיים, וכל אחד נקודת החיים שלו.

ואין זה סתירה לכל דברי המהר"ל שהובאו לעיל ששירה היא התדבקות העלול בעילה, שתלוי בכל אחד מה הוא חי כעילתו, שהמרגיש שכל חיותו היא מכה יניקת החיות שלו מהעולם הגשמי, חי בתפיסת עולם שזהו עילתו.

על פשעה אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה להודיעם כי לא מלבו ענה ולא שילוחיה שילוחין כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה. ע"כ.

ומבואר שדוקא מתוך גניזת השירה שלפני ה', נולדה ההכרה היותר עמוקה מתוך ההסתר וההעדר, להתגעגע לצורת החיים האמיתית אליה אנו שייכים, וגעגועים אלו, הם שיר העולה על כל השירים שמעולם.

ואמר הגר"י דיויד שליט"א שהוא אותו הענין המבואר בגמ' ב"ב ס: שהפרושים רצו לגזור לבטל את כל צורת החיים של כל מה שיש לו שייכות למקדש, שאין לה מקום בלי התוכן שלה כשייכות לחיים עם ה', ואכילת בשר שלנו אינה כלל אותה אכילה של האומות, וכאשר אין ביהמ"ק אין מקום לאותה אכילה, ולא מצאנו תחליף לחיות באותה מציאות במהלך של חיים אחרים. אלא שאין לגזור על הצבור, היינו שאיננו במדרגת אותם חיים להרגיש שההעדר הוא מיתה. אך כתב בביהגר"א שזהו מה שעכ"פ בת"ב לא אוכלים בשר ויין, מצד מנהג הפרושים. והענין, שהוא זמן גדול, שבכל השנה איננו במדרגת הפרושים שיכולים לחיות שאנו במצב של חורבן, ובהכרח התחברנו למציאות החיים של כהיום. אך בט"ב הוא זמן המועד בו מתגלה האמת. ושם אפשר להגיע להרגשת המיתה והאובדן בחסר כל זה- ושם כל מעיין שייכותנו לחיות האמיתית.

וה' יזכנו להיות מאבילי ציון ומתוך כך לראות בנחמתה.

ומשני צדדים, אילו בכו מקודם לא גלו. שיתכן לבכיה אחת להיות שקולה כנגד כל הבכיות של משך הגלות. והוא מתוך שיש בכיה ויש בכיה, ותלוי עד איזה רובד במעמקי הלב מגעת, שכל זמן שחיים בזמן המקדש, פתוח עומק נפשם של ישראל, עד שהמעמקים שהיתה הבכיה בוקעת, היה קובע קביעה גמורה ועמוקה בנפשם של שייכות למקדש. ומאידך במה שאז כן בכו, ולא בכו על כל הצרות שהגיעו אותם- אלא בזכרנו את ציון, שמיד בירידתם לגלות קבעו שלא בחרו בחיים מסוג אחר, בזה זכו שיש תקוה לאחריתך. שמשמעות אותה בכיה היתה כאותה הדביקות שתחת מקום השירה, לקיימה שלא כשירה אלא כבכיה. ואותה שייכות היא התקוה לאחריתך.

וחז"ל אמרו שהשביעני במרורים הרווני לענה, שחל ת"ב באותו יום של ליל הפסח, ששורש אחד להם, מקום הבכיה שמשורש השירה.

ומונה בו עצמו עומק השירה, שכל שיר השירים נוסד אדרבה על מצב הגלות, כפירש"י שהוא כאשה המשתוקקת על בעלה- ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה

הדברים דלהלן, נאמרו ע"י הרה"ג רבי דוד שורץ שליט"א ביום ג' לסדר מטות-מסעי, לאחר תפילת וותיקון.

בחובת האבילות על ציון והציפיה לגאולה

ומצינו עוד מעשים שעושים משום זכרון חורבן בית המקדש, סד את ביתו בסיד משייר אמה על אמה, וכן כשעורך שולחנו לסעודה משייר דבר מועט כמבו' בשו"ע (תק"ס) להחסיר בסעודה וכן בתכשיטין לכלה ובעוד דברים כמובא בשו"ע שם. וביותר אי' בשו"ע (תק"פ ג) יש מי שאומר שגזרו שיהו מתענין כל ב' וה' על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חלול ה' ולעתיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה, ובמ"ב כ' וז"ל ומי שאינו יכול להתענות עכ"פ יתפלל בהם על דברים הללו, ויש מתענים מבשר ויין בהם.

והכל נכלל במ"ש (ירמיה ל, יז) "ציון היא דורש אין לה" ופרשו חז"ל (ר"ה ל, סוכה מא.) מכלל דבעי דרישה, וכתי' "אם אשכחך ירושלים תשכה ימיני כו אם לא אזכריכי" והרבה כיוצ"ב.

הזכות מבח הציפיה

והזכות שזוכים ע"י שמחכים לבנין ירושלים איתא בגמ' (תענית ל.) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, וכתיב בישעי' (סא ג) לשום לאבילי ציון לתת להם פאר תחת אפר. ומבואר במהר"ל דמה שאמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה אינו בגדר שכר אלא זהו הדרך של בנין של ירושלים וכך גזרה חכמתו יתברך שע"י האבילות על ירושלים מכך היא תבנה, וכפי המאמץ של כל אחד בעבודת האבילות על ירושלים כך יהיה חלקו בבנין ירושלים וכמ"ש בישעי' (סו י) שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה.

בעוצם תקופת החיוב

ובעצם גודל החיוב אי' ברמב"ם (פ"א מהל' מלכים ה"א) "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד כו' וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו הוא כופר לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העידה עליו שנא' ושב ה' אלוק' את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וכו' אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך והדברים מבהילים

הנה, עיקר הענין של הציפיה לישועה זו חובה גמורה שנוהגת בכל השנה, אמנם חביבה מצוה בשעתה וכבר אמר שלמה המלך בקהלת (ג ד) "לכל זמן ועת לכל חפץ וכו' עת לבכות" ופרש"י דהוא בתשעה באב, ובמשנ"ב תקנ"א ס"ק ק"ג הביא מהאר"י ז"ל שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום כמו חצי שעה, וא"כ הדברים פשוטים שהזמן גורם להתחזק ביתר שאת בימים אלו בציפיה לישועת השם.

דיבוי גדול של דברים נתקנו להזכיר את הציפיה לבניין ביהמ"ק

והנה, ישנם כמה חיובי זכירה ומהם שמחויבים בהם מן התורה כמו פרשת זכור שהוא זכירת מעשה עמלק, ומ"מ די לזה כשמקיימים הזכירה פעם אחת בשנה. ויש הנהוגות פעם ביום, ואפ"י מצות קריאת שמע שהיא יסוד האמונה וקבלת עול מלכות שמים אומרים רק פעמים ביום, ויעו"י בהקדמה לאגלי טל שכ' בשם מהרח"ו שבעצם צריך כל הזמן לזכור את קבלת עול מלכותו אלא שע"י שאומרים פעמיים ביום זוכרים זאת כבר בכל היום.

אבל בחובת הציפיה לגאולה ולבנין בית המקדש מצינו ריבוי נפלא של זכירות בכל מהלך היום, בנוסח התפילה, וזהו הדבר שמתפללים ומבקשים עליו הכי הרבה, מראשית התפילה לאחר הקרבנות יה"ר שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו, באמירת הקדיש עיקרו בקשה על כך שיתגדל ויתקדש שמה רבא, וכן ביוצר 'אור חדש על ציון תאיר', באהבה רבה מבקשים 'והביאנו לשלום כו' ותוליקנו קוממיות לארצנו', ופדה כנאומך יהודה וישראל', וכן רוב ברכות תפילת שמונה עשרה הם על בקשת מלכותו, תקע בשופר, את צמח, בנין ירושלים, כסא דוד, כי לישועתך קוינו כל היום, וכו' עד שמע קולנו, ואח"כ ברצה שוב מתפללים על בנין הבית, אחר התפילה מבקשים יה"ר שיבנה בית המקדש, בעלינו לשבח על כן נקוה לך ה"א לראות מהרה בתפארת עוזך, וכן בברכת המזון מבקשים הרבה רחם נא ה"א על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש כו' ובנה ירושלים וכו'.

את שלהם והקדוש ברוך הוא שמח בזה.

ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיה נט, טז) וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, ואמר (שם סג, ה) ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך, ואמר (ירמיה ל, יז) ציון היא דורש אין לה, ופרשו זכרונם לברכה (ר"ה ל. סוכה מ). מכלל דבעיא דרישה. הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (אבות ב, טז) לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה, ואמר עוד הנביא (ישעיה נא, יח) אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל בנים גדלה. ואמר (שם מ, ו) כל הבשר חצירי וכל חסדו כציץ השדה, ופרשו ז"ל (עבודה זרה ב:) שכל חסד שעושים לעצמם הם עושים לטובת נפשם ולהנאתם, ואינם מתכוונים לכונה השלמה הזאת, ולא מבקשים על עילוי הכבוד וגאולתן של ישראל, שהרי אי אפשר לכבוד העליון להתרבות אלא בגאולתן של ישראל וברובי כבודם שזה תלוי בזה באמת, וכמו שכתב בתד"א שהזכרתי ומתאנה על כבודו של הקדוש ברוך הוא ועל כבודן של ישראל, עכ"ל.

לתקן חטא שנאת חנים

ומה שמוטל עלינו, הרי כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, א"כ כיון שמצינו בחז"ל שבית שני חרב בעוון שנאת חנים נמצא כי עלינו לתקן את ענין שנאת חנים שבינינו, ואמנם בגמ' ב"מ (ל:) לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על ד"ת ולא עבדו לפנים משוה"ד, והתוס' שם הק' דביומא א"י שחרב משום שנאת חנים, ותירצו דהא והא גרם. וביאר מרנא הח"ח שעם ישראל בזמן החורבן עברו על דברי התורה, אלא שאם היו נוהגים האחד עם חברו לפנים משורת הדין היו נוהגים איתם מן השמים במידה כנגד מידה ולא היו נענשים, אבל כיון שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא נכנסו לפנים משוה"ד גרמו לעצמם שדקדקו עמהם להענישם בכל חומר הדין.

ובפ' וזאת הברכה עה"פ ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל פירש"י בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם ולא כשיש מחלוקת ביניהם. א"כ כשבאים לבקש על מלכות השם מוטל עלינו להתחזק באהבה ורעות להיות אגודה אחת (ועי' בזה במשך חכמה בהפטרה של פרשת דברים מש"כ בזה) **ובכך נזכה לגילוי מלכותו עלינו בקרוב בימינו אמן.**

הרי כל יהודי המאמין באמונה שלימה ב"יג עיקרים, ואף אומרם בכל יום עד אני מאמין בביאת המשיח, הנה הרמב"ם פסק את דינו לכופר בתורה ובמשה רבינו רח"ל, אם אינו מחכה לביאתו.

אמנם מצאנו פתח של הצלה בדברי מרנא הח"ח במאמר ציפית לישועה פ"ב שכוונת הרמב"ם רק באדם שמתאיש ממשח לגמרי מאיזה סיבה. אמנם ממש"כ הרמב"ם לשון מחכה לביאתו ודאי מוכח שלכתחילה כל אחד צריך להיות בכזה מצב, ואף שהח"ח הציל אותנו שלא נחשב ח"ו ככופרים אבל בודאי שמלכתחילה העבודה המוטלת עלינו היא להיות מהמחכים לביאתו.

מדברי המסילת ישרים

ובנותן טועם להביא את לשון רבינו המסילת ישרים בחסידות פ"ט וז"ל ודבר זה ביארוהו בתנדב"א זכור לטוב אמרו כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו ומתאנה על כבודו של הקדוש ברוך הוא כו', כל ימיו, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות, זוכה לרוח הקודש בדבריו וכו', נמצאת למד שזאת היא הכוונה המעולה שהיא רחוקה לגמרי מכל הנאת עצמו, ואינה אלא לכבודו של מקום ולקידוש שמו יתברך המתקדש בבריותיו בשעה שעושים רצונו, ועל זה אמרו איזהו חסיד המתחסד עם קונו.

והנה החסיד כזה מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצותיו על הכונה הזאת, הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו יתברך, ויתאוה לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, והוא מה שכתב התדב"א שהבאנו למעלה, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים וכו', ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפלתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה. תשובתו בצדו, כאותה ששינו (סנהדרין לו.) לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפני יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו

"על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים..." (ישעיה ס"ב)

ואם כן מבואר בדברי חז"ל בדברים ברורים, שחסרון בביקוש ובדרישה לבנין המקדש הוא סיבה ח"ו לעיכוב הגאולה, ולעומת זה ההתחזקות באבלות ובדרישה לציון ובניינה היא סיבה עיקרית להחשת הגאולה.

ואפשר שעניין זה נכלל בכוונת דברי הגמרא בסוכה "ציון היא דרש אין לה מכלל דבעי דרישה", שיתכן שאין הכוונה כאן כלפי עסק האבלות והדרישה לציון המחוייב מצד עיקר עבודת ה', יראתו ואהבתו יתברך, אלא המכוון כאן כלפי הצורך מצד ציון בעצמה, שהקב"ה קבע ששיבת ציון ובניינה כרוכה בדרישה אותה.

"שפכי כמים לבך נכח פני ה'". (איכה ב')

והנה בד בבד עם עסק האבלות יש את הצורך בהתעצמות בתפילות ובקשת רחמים ותחנונים, ולעיל הובא באור המצודות שמעמיד את עיקר עניינם של "השומרים" כלפי עסק האבלות והבכי על ירושלים אמנם ברד"ק מבואר באופן אחד ע"ד המצודות בענין השומרים, אך מעמיד הדגש כלפי התפילות, "כי השומרים הם אבלי ציון שמתפללים ביום ובלילה על ירושלים, אל דמי לכם לא יהיה לכם דמי ושתיקה ויתפללו לפניו תמיד ושפכו לפניו לבבכם עד יכונן ירושלים וכו'".

עמק עבוד לפתח תקוה'

ובנביא הושע ב' מבואר "ונתתי וכו' ואת עמק עכור לפתח תקוה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים", ופירש"י שם וז"ל "ואת עמק עכור, עומק הצרות שהן עכורים שם אתן לה לפתח תקוה שמתוך אותן צרות נתן לב לשונב אלי. וענתה שמה וכו' כימי נעוריה, שישבה במצרים ימים רבים. וכיום עלותה וגו', שצעקה אלי ממצרים מתוך שיעבוד וגאלתיה כן גם עתה".

דיבוי הצרות רח"ל אפשר שסיבתם מחמת חסרון בדרישת ציון

ואיתא בחז"ל במדרש תהילים ז' ומובא ברד"ק בסוף ספר שמואל, וז"ל "ובדרש, כל האלפים האלה שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא ע"י שלא תבעו בית המקדש, והרי דברים קל וחומר ומה אם אלו שלא היה בימיהם ולא חרב בימיהם נפלו על שלא תבעו אותו אנו שהיה בימינו וחרב בימינו על אחת כמה וכמה לפיכך התקינו זקנים ונביאים ליטע בפייהם של ישראל להיות מתפללים שלשה פעמים בכל יום השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירושלים, אכ"ר סלה."

וידועים דברי היעב"ץ [דיני ת"ב חלון ו' טז'] אשר כתב, "אלמלא לא היה אלא עון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי די להאריך גלותנו והיא בעיני הסבה קרובה היותר גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות המופלגות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאנו בגלות בכל מקומות פזורנו על צווארנו נרדפנו לא הונח לנו להרגיע בגוים עם שפלותינו ענינו ומרודנו לפי שיצא האבל הלז מלבנו..." ויעו"ש עוד.

מבואר בדברי הנביא ישעיה ס"ב, "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ד' אל דמי לכם. ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ"

ובאר המצודות בכוונת המקרא ואלו דבריו: "על חומותיך, על עסק חומותיך. הפקדתי שומרים, אלה השומרים כינוי על אבלי ציון שאין להם עסק אחר כי אם יתמידו בבכי ואבל כשומרי החומות שאינם זזים מן מהשמירה, והוסיף לומר כל החיום וכל הלילה כי מנהג שומרי החומות לישון ביום ולא כן המה כי יבכו ויתאבלו ביום ובלילה. תמיד לא יחשו, אינם שותקים בשום זמן, וכפל הדבר במילות שונות. המזכירים את ד', כאילו הנביא מזרזם לומר להם אתם המתאבלים על ציון להזכיר את המקום על בנינה, לא יהא שתיקה לכם אלא התאבלו והזכירו את ה'. ואל תתנו דמי, לא תניחו את ה' לשתוק מלבנותה, אלא תפצירו בו עד יכונן את ירושלים על כנה ובסיסה, וישים אותה לפאר ותהלה בקרב הארץ".

עסק האבלות מחוייב מעיקרי עבודת ה' יתברך

והנה, חובת האבלות והצער על החורבן וירושלים, היא יסודית ומחוייבת מעיקרי עבודת ה' יתברך, שכן מיראת ה' ואהבתו יתברך יש להתעורר לכמיהה וצימאון לשובו לציון, להשרות שכינתו עלינו, שנהיה אז בנים הסמוכים על שולחן אביהם, וכן מחוייב להתעורר לכאוב את צער השכינה וצער כנסת ישראל מחורבן המקדש והגלות המר, וכמפורש בדברי השו"ע או"ח "ראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש".

בנוסף ההתחזקות בדרישת ציון היא עיקרית בסיבות החשת הגאולה

אך כאן אנו למדים, דעניין האבלות והדרישה לציון הם עיקריים בסיבות החשת הגאולה, שלכן הנביא קורא ומזרז להתעצם בעסק האבלות על ציון והדרישה לבנינה, בכדי שבכך יזכירו את ה' ויחיש לכוונן את ירושלים לפאר ותהלה בקרב הארץ.

ועניין זה מפורש בדברי חז"ל בילקוט איכה כפי שמביאם החפץ חיים במאמר ציפית לישועה פ"ג וז"ל, "בשעת חורבן הבית אמר יצחק אבינו לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע שמא אין חזרה לבנים והשיב הקב"ה אל תאמר כך, יש דור שהוא מצפה למלכותי מיד הם ניגאלים שנאמר ויש תקוה לאחריהך נאום ד' ושובו בנים לגבולם"

ומבואר בחז"ל עוד, שאם חלילה חסר ביקוש לבניין ביה"ק זה גופא סיבה לעכב את הגאולה ח"ו, שמבואר בנביא הושע ג' "אחר ישוב בני" ובקשו את ה' אלוקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים" ומובא ברש"י שם מדברי חז"ל בזה (מדרש שמואל פרשה י"ג) "אמר רבי שמעון בן מנסיא אין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלושתן הד"א הוא דכתיב אחר ישוב בני ישראל ובקשו את ה' זו מלכות שמים ואף דוד מלכן כמשמעו ופחדו אל ה' ואל טובו זה בית המקדש".

"ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ"

במהרה בימינו ברחמים רבים, אמן וכו' ד.